

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Г-ЖА J. КОКОТТ
представено на 8 септември 2011 година¹

Дело C-17/10

Toshiba Corporation и др.

(Преюдициално запитване, отправено от Krajský soud v Brně (Чешка република))

„Конкуренция — Международен картел, чиято дейност оказва влияние на територията на ЕС, на ЕИП и на държавите членки, присъединили се на 1 май 2004 г. — Член 81 ЕО и член 53 от Споразумението за ЕИП — Преследване и санкциониране на нарушения за периода преди и след датата на присъединяване — Глоби — Разпределение на правомощията на Комисията и на националните органи по конкуренцията — Принцип *ne bis in idem* — Член 3, параграф 1 и член 11, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 1/2003 — Последствия от присъединяването на нова държава членка към Европейския съюз“

I – Въведение

1. Колко органа по конкуренцията в Европа имат право да се занимават с един и същи картел и да налагат санкции на участващите в него предприятия? Това е по съществуващия въпросът, за чието изясняване Съдът е сезиран в настоящото преюдициално запитване. Този въпрос не само повдига основни проблеми относно разграничаването на компетентността на европейските органи по конкуренцията, но също и деликатни аспекти в областта на защитата на основните права в рамките на Европейския съюз, в частност с оглед на правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (*ne bis in idem*). Като се има предвид функционирането на новата система за прилагане на правото на конкуренция, така както е въведена към 1 май 2004 г. с Регламент (ЕО) № 1/2003², значението на посочените теми не бива да се подценява. Освен това те предоставят на Съда възможност да доразвие своята датираща от повече от 40 години съдебна практика във връзка с Решение по дело *Walt Wilhelm*³.

2. В основата на настоящото производство е поставен разкрит през 2004 г. международен картел, в който са участвали редица известни европейски и японски предприятия от сферата на електротехниката. Те са разследвани от множество органи по конкуренцията и понесат глоби за милиони: на равнището на Съюза — от Европейската комисия в качеството ѝ на орган по конкуренцията в Европейското икономическо пространство (ЕИП), на национално равнище, наред с другите, и от чешкия орган по конкуренцията⁴.

1 — Език на оригиналния текст: немски.

2 — Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора (ОВ L 1, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1 стр. 167). Съгласно член 45, параграф 2 от този регламент същият се прилага от 1 май 2004 г.

3 — Решение от 13 февруари 1969 г. по дело *Walt Wilhelm* и др. (дело 14/68, Recueil, стр. 1).

4 — Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

3. Чешкият орган по конкуренцията прилага само националното право на конкуренция и налага глоба единствено за влиянието на картела на територията на Чешката република, и то за период преди 1 май 2004 г., датата на присъединяването на страната към Европейския съюз. Това производство за картелно споразумение обаче е открито далеч след 1 май 2004 г., в момент, когато Комисията от своя страна вече е започнала производство съгласно Регламент № 1/2003. В допълнение, решението на чешкия орган по конкуренцията за налагане на глоба датира след това на Комисията.

4. Сега спорът пред Съда засяга въпроса дали действията на чешкия орган по конкуренцията са правомерни. Toshiba и многобройни други участници в картела твърдят, че по силата на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 чешкият орган по конкуренцията не бил компетентен да санкционира свързаното с участието в картела нарушение, защото Комисията вече била започнала производство на европейско равнище. Освен това те се позовават на принципа *ne bis in idem*.

II – Правна уредба

A – Правото на Съюза

5. Наред с Акта за присъединяване от 2003 г.⁵ правната уредба на Съюза във връзка с настоящото производство се определя, от една страна, от член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС), от член 53 ЕИП⁶ и от членове 49 и 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз⁷, а от друга, от Регламент № 1/2003. Допълнително следва да се посочи също и Известието на Комисията относно сътрудничеството в рамките на мрежата от органите по конкуренция (наричано по-нататък „Известие относно сътрудничеството в рамките на мрежата“)⁸.

1. Разпоредбите на първичното право

6. Чешката република се присъединява към Европейския съюз, считано от 1 май 2004 г.⁹. В член 2 от Акта за присъединяване са посочени правилата относно приложимостта във времето на правото на Съюза в Чешката република и в още девет нови държави членки:

„От датата на присъединяване разпоредбите на Учредителните договори и актовете, приети от институциите и от Европейската централна банка преди присъединяването, са задължителни за новите държави членки и се прилагат в тези държави при условията, предвидени в посочените договори и в настоящия акт.“

5 — Акт относно условията за присъединяване на Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република и промените в учредителните договори на Европейския съюз (ОВ L 236, 2003 г., стр. 33).

6 — Споразумение за създаване на Европейското икономическо пространство („ЕИП“) (ОВ L 1, 1994 г., стр. 3).

7 — Хартата на основните права на Европейския съюз първоначално е прогласена тържествено на 7 декември 2000 г. в Ница (ОВ С 364, 2000 г., стр. 1) и след това повторно на 12 декември 2007 г. в Страсбург (ОВ С 303, 2007 г., стр. 1 и ОВ С 83, 2010 г., стр. 389).

8 — ОВ С 101, 2004 г., стр. 43; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 4, стр. 111.

9 — Член 2, параграф 2 от Договора за присъединяване (Договор между Кралство Белгия, Кралство Дания, Федерална република Германия, Република Гърция, Кралство Испания, Република Франция, Ирландия, Италианската република, Великото херцогство Люксембург, Кралство Нидерландия, Република Австрия, Португалската република, Република Финландия, Кралство Швеция, Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия (държави — членки на Европейския съюз) и Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република относно присъединяването на Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република към Европейския съюз (ОВ L 236, 2003 г., стр. 17).

7. Следва да се напомни, че член 81 ЕО забранява по-специално всички споразумения между предприятия, които биха могли да засегнат търговията между държавите членки и които имат за своя цел или резултат предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията в рамките на вътрешния пазар.

8. В член 53 ЕИП се съдържа забрана на картелите, която по съдържание е еднаква с тази в член 81 ЕО и чието приложно поле важи за цялото Европейско икономическо пространство.

9. Принципът на законоустановеност на наказанието (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) е утвърден в член 49, параграф 1 от Хартата на основните права:

„Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на извършването му не е представлявало престъпление съгласно националното или международното право. По същия начин, не може да бъде налагано по-тежко наказание от това, което е било приложимо към момента на извършване на престъплението. Ако в по-късен момент след престъплението законът предвижда по-леко наказание, трябва да се приложи това наказание.“

10. Правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*) намира отражение в член 50 от Хартата на основните права:

„Никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона.“

2. Разпоредбите на вторичното право, утвърдени в Регламент № 1/2003

11. „Връзката между [член 81 от Договора] [...] и националното право на конкуренция“ е уредена в член 3 от Регламент № 1/2003 по следния начин:

„1. Когато органите по конкуренция на държавите членки или националните съдилища прилагат националното право на конкуренция към споразумения, решения на сдружения на предприятия или съгласувани практики по смисъла на член 81, параграф 1 [ЕО], които могат да засегнат търговията между държавите членки по смисъла на тази разпоредба, те също така прилагат и член 81 [ЕО] към такива споразумения, решения или съгласувани практики. [...]

2. Прилагането на националното право на конкуренция не може да води до забрана на споразумения, решения на сдружения на предприятия или съгласувани практики, които могат да засегнат търговията между държавите членки, но които не ограничават конкуренцията по смисъла на член 81, параграф 1 [ЕО], или които изпълняват условията на член 81, параграф 3 [ЕО], или които са обхванати от регламент, чийто предмет е прилагането на член 81, параграф 3 [ЕО]. По силата на настоящия регламент държавите членки няма да бъдат възпирани от приемане и прилагане на тяхна територия на по-строго национално законодателство, с което се забранява или санкционира едностранното поведение, с което са се ангажирали предприятията.

3. Без да се засягат общите принципи и другите разпоредби от общностното право, параграфи 1 и 2 не се прилагат, когато органите по конкуренция и съдилищата на държавите членки прилагат националното законодателство за контрол върху концентрациите, нито могат да пречат на прилагането на разпоредби от националното законодателство, с които се преследва предимно цел, различна от тази, преследвана от членове 81 и 82 [ЕО].“

12. Освен това член 11 от Регламент № 1/2003 със заглавие „Сътрудничество между Комисията и органите по конкуренция на държавите членки“, в частност параграф 6, изречение първо от него гласи:

„Образуването на производство от Комисията за приемане на решение по глава III освобождава органите по конкуренция на държавите членки от техните правомощия по прилагане на членове 81 и 82 [ЕО].“

13. Накрая, член 16 от Регламент № 1/2003 със заглавие „Еднакво прилагане на общностното право на конкуренция“, в параграф 2 предвижда следното:

„Когато органите по конкуренция на държавите членки се произнасят по споразумения, решения или практики по член 81 или 82 [ЕО], които вече са предмет на решение на Комисията, те не могат да вземат решения, които биха били в противоречие с решението, прието от Комисията.“

14. Посочените разпоредби се поясняват със съображения 8, 9, 15, 17, 18, 22 и 34 от преамбюла на Регламент № 1/2003, които, наред с другото, гласят следното:

„(8) С цел да се осигури ефективно прилагане на общностното право на конкуренция и правилното функциониране на механизмите за сътрудничество, съдържащи се в настоящия регламент, е необходимо да се задължат органите по конкуренция и съдилищата на държавите членки да прилагат и членове 81 и 82 [ЕО], когато прилагат националното право на конкуренция за споразумения и практики, които могат да засегнат търговията между държавите членки. С цел да се създаде среда с еднакви условия на конкуренция за споразуменията, решенията, взети от сдружения на предприятия и за съгласуваните практики в рамките на вътрешния пазар, е необходимо също така, съгласно член 83, параграф 2, буква д) [ЕО], да се определят отношенията между националните закони и общностното право на конкуренция. [...]

(9) Членове 81 и 82 [ЕО] имат за своя цел защитата на конкуренцията на пазара. Настоящият регламент, който се приема в изпълнение на тези разпоредби от Договора, не пречи на държавите членки да въведат на своя територия национално законодателство, което охранява други законни интереси, при условие че това законодателство е съвместимо с общите принципи и другите разпоредби от общностното право. Доколкото такова национално законодателство преследва предимно цел, различна от защитата на конкуренцията на пазара, органите по конкуренция и съдилищата на държавите членки могат да прилагат това законодателство на своя територия. [...]

[...]

(15) Комисията и органите по конкуренция на държавите членки следва заедно да формират мрежа от обществени органи, като прилагат общностното право на конкуренция при условия на тясно сътрудничество. [...]

(17) При положение че правилата на конкуренция ще се прилагат непротиворечиво и същевременно мрежата трябва да се управлява по възможно най-добрия начин, от съществено значение е да се запази правилото, че органите по конкуренция на държавите-членки автоматично се освобождават от своите правомощия, в случай че Комисията образува свое производство. [...]

(18) За да се гарантира, че по казусите работят най-подходящите за това органи в мрежата, следва да се предвиди една обща разпоредба, с която на орган по конкуренция се разрешава да спре или прекрати работата по казус на основание на това, че с него се занимава друг орган или вече се е занимал, като целта е по всеки казус да работи само един орган. [...]

[...]

(22) За да се осигури съответствие с принципите на правната сигурност и еднаквото прилагане на общностното право на конкуренция при система на успоредни правомощия, трябва да се избягват решения, водещи до конфликт. Ето защо в съответствие със съдебната практика на Съда на Европейските общности е необходимо да се изяснят действието на решенията и производствата пред Комисията върху съдилищата и органите по конкуренция на държавите членки. [...]

[...]

(34) Принципите, залегнали в членове 81 и 82 [ЕО], както се прилагат от Регламент № 17, предоставиха централна роля на органите на Общността. Тази централна роля следва да се запази, като държавите членки се приобщат по-тясно към прилагането на общностното право на конкуренция. В съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност, както са предвидени в член 5 от Договора, настоящият регламент не прехвърля границите на необходимото, за да постигне целта си, която се състои в даване на възможност за ефективно прилагане на общностното право на конкуренция.“

15. Накрая трябва да се спомене и съображение 37 от преамбюла на Регламент № 1/2003, което е посветено на защитата на основните права:

„(37) С настоящия регламент се зачитат основните права и се съблюдават принципите, прогласени по-специално с Хартата на Европейския съюз за основните права. Съответно настоящият регламент следва да се тълкува и прилага при зачитане на тези права и принципи.“

3. Известието на Комисията относно сътрудничеството в рамките на мрежата

16. Под заглавие „Започване на процедури от Комисията по силата на член 11, параграф 6 от Регламента на Съвета“ от Известието на Комисията относно сътрудничеството в рамките на мрежата от органите по конкуренция, между другото, е пояснено следното:

„[...]

51. Според член 11, параграф 6 от Регламента на Съвета започването на процедура за приемане на решение от страна на Комисията съобразно Регламента на Съвета освобождава всички НОК от правомощието им да прилагат членове 81 и 82 [ЕО]. Това означава, че щом веднъж Комисията е открила процедура, НОК не могат да действат на същото правно основание, срещу същите споразумения или практики, на същите предприятия, на същите географски и продуктови пазари.

[...]

53. [...] Първо, когато Комисията е първият орган в областта на конкуренцията, който да е започнал процедура по даден случай за приемане на решение по Регламента на Съвета, НОК повече не могат да се занимават с този случай. Член 11, параграф 6 от Регламента на Съвета предвижда, че щом веднъж Комисията е започнала процедура, НОК повече не

могат да започнат техни собствени процедури по прилагането на членове 81 и 82 [ЕО] по отношение на същите споразумения или практики, на същите предприятия, на същите релевантни географски и продуктови пазари.

[...]“

Б – Националното право

17. От чешкото право релевантен е член 3, параграфи 1 и 2 от Закона за защита на конкуренцията. Посоченият член е в сила до 30 юни 2001 г. в редакцията му съгласно Закон № 63/1991 Sb¹⁰ и считано от 1 юли 2001 г. — в редакцията му съгласно Закон № 143/2001 Sb¹¹. По същество както в предходната, така и в последващата си редакция тази разпоредба формулира същата забрана на картелни споразумения, предвидена на равнище на Съюза по силата на член 101 ДФЕС (предишен член 81 ЕО).

III – Обстоятелствата по спора, административното и главното производство

18. Конкретното производство се отнася до международен картел на пазара на комутационни апарати с газова изолация¹², в който през различни периоди между 1988 г. и 2004 г. участват редица известни европейски и японски предприятия от сферата на електротехниката. През 2006 г. и през 2007 г. и Европейската комисия, и чешкият орган по конкуренцията се занимават с определени аспекти на конкретния случай и налагат глоби на съответните предприятия¹³, като чешкият орган по конкуренция обаче прилага единствено националното право на конкуренция и само за период преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз на 1 май 2004 г.

Административното производство на европейско равнище

19. На 20 април 2006 г. Комисията образува производство по налагане на глоби въз основа на член 81 ЕО и на член 53 ЕИП във връзка с Регламент № 1/2003¹⁴. Посоченото производство, което е предхождано от искане за освобождаване от глоби или намаляване на техния размер¹⁵ и от допълнителни проверки в административните помещения на предприятията от картела през 2004 г.¹⁶, е насочено към общо 20 юридически лица, включително към Toshiba Corporation и още 15 други жалбоподатели по главното производство.

10 — Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

11 — Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

12 — Комутационните апарати с газова изолация се използват, за да контролират потока на енергия в електрическите мрежи. Те представляват тежко електрическо оборудване, което се използва като основен компонент в електрически подстанции „до ключ“ и съставляват между 30 % и 60 % от общите разходи за построяването им. Комутационният апарат трябва да предпазва трансформатора от претоварване и/или да изолира токов кръг или дефектен трансформатор. Комутационните апарати могат да притежават газова или въздушна изолация или, ако комбинират посочените две технологии, да бъдат с хибридна изолация.

13 — Чешкият орган по конкуренцията не е единственият, който се е занимавал с конкретния случай. Някои от страните в производството са изтъкнали пред Съда, че и словашкият орган по конкуренцията бил преследвал картела, предмет на спора (Решение 2007/КН/1/1/109 от 27 декември 2007 г. и Решение 2009/КН/Р/2/035 от 14 август 2009 г.), поради което съдебно производство било образувано и пред Окръжен съд (Krajský soud) Братислава (номер на дело 4 S 232/09).

14 — Вж. четвъртото позоваване от въведението на Решението на Комисията.

15 — Искането за освобождаване от глоби или намаляване на техния размер е подадено на 3 март 2004 г. от швейцарското предприятие АВВ.

16 — По данни на Комисията допълнителните проверки са проведени на 11 и 12 май 2004 г. в AREVA, Siemens, VA Tech и Hitachi (вж. съображение 90 от решението на Комисията).

20. В решението на Комисията, постановено на 24 януари 2007 г.¹⁷ (наричано по-нататък „решението на Комисията“), последната посочва, че между 15 април 1988 г. и 11 май 2004 г. е било извършено едно-единствено и непрекъснато нарушение на член 81 ЕО и на член 53 ЕИП¹⁸, в което отделните дружества от картела са участвали в рамките на периоди с различна продължителност. Комисията констатира, че става дума за сложен картел от световен мащаб, като се изключат САЩ и Канада, който оказвал влияние върху Европейския съюз и Европейското икономическо пространство¹⁹ и в чиито рамки предприятията са обменяли също и важни пазарни данни, разпределяли са помежду си пазари²⁰, постигали са споразумения за цените и са прекратявали сътрудничеството с предприятия извън картела.

21. С изключение на едно предприятие²¹, което Комисията освобождава от глоби, на всички останали участници в производството, включително на всички жалбоподатели по главното производство, са наложени глоби в общ размер от над 750 милиона EUR²². Най-високата индивидуална глоба е наложена на германското дружество Siemens AG — над 396 милиона EUR.

22. Доколкото е релевантно за настоящото производство, наскоро Съдът на Европейския съюз по същество потвърди Решението на Комисията от 24 януари 2007 г.²³

Административното производство на национално равнище

23. На 2 август 2006 г. чешкият орган по конкуренция, от своя страна, образува относно същия картел и срещу същите участници производство за нарушение на чешкия закон за защита на конкуренцията. На 9 февруари 2007 г. той постановява първото си решение²⁴, което жалбоподателите обжалват по вътрешно административен ред. В отговор на възражението, с решение от 26 април 2007 г., председателят на чешкия орган по конкуренцията променя първоначалното решение²⁵.

17 — Решение на Комисията, постановено на 24 януари 2007 г. относно производство по член 81 от Договора за създаване на Европейската общност и член 53 от Споразумението за ЕИП (дело COMP/38.899 — Комутационни апарати с газова изолация), чието резюме е публикувано под номер C(2006) 6762 окончателен в ОВ С 5, 2008 г., стр. 7; пълният текст на посоченото решение може да се намери само на английски език в интернет на адрес: < <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/index.html> >, в неофициален вариант.

18 — Комисията говори за „single and continuous infringement“ (съображения 270 и 299 от решението на Комисията); при това установеното нарушение на член 53 ЕИП се отнася само до периода след 1 януари 1994 г., датата на влизане в сила на Споразумението за ЕИП (вж. съображения 2 и 322 от решението на Комисията).

19 — Съображение 3, съображение 218 и съображение 248 от решението на Комисията.

20 — В решението си Комисията е установила, че е постигнато общо съгласие японските предприятия да не продават в Европа, а европейските предприятия да не продават в Япония.

21 — Става въпрос за ABB Ltd.

22 — Вж. в това отношение и съобщение за медиите IP/07/80 на Комисията от 24 януари 2007 г.

23 — Жалбата на германското дружество Siemens AG за отмяна на решението на Комисията е изцяло отхвърлена с Решение на Съда от 3 март 2011 г. по дело Siemens/Комисия (T-110/07, Сборник, стр. II-477). Подадените от Siemens AG Österreich и др. жалби за отмяна постигат маргинален резултат с оглед на периода на установеното нарушение и размера на наложените глоби; вж. Решение на Съда от 3 март 2011 г. по дело Siemens и др./Комисия (T-122/07-T-124/07, Сборник, стр. II-793). Подадените от AREVA и др. жалби за отмяна също постигат само частичен резултат и водят до определено намаляване на наложените глоби; вж. Решение на Съда от 3 март 2011 г. по дело AREVA и др./Комисия (T-117/07 и T-121/07, Сборник, стр. II-633). В момента всички посочени по-горе решения са предмет на обжалване пред Съда, вж. дело Комисия/Siemens и др. (C-231/11 P), дело Siemens Transmission & Distribution/Комисия (C-232/11 P), дело Siemens Transmission & Distribution/Комисия (C-233/11 P), дело Siemens/Комисия (C-239/11 P), дело Areva/Комисия и др. (C-247/11 P) и дело Alstom и др./Комисия (C-253/11 P). Други жалби за отмяна, които към датата на съдебното заседание по настоящото преюдициално запитване бяха все още висящи, отчасти са отхвърлени и отчасти са уважени: вж. решенията на Общия съд от 12 юли 2011 г. по дело Hitachi и др./Комисия (T-112/07, Сборник, стр. II-3871), дело Toshiba/Комисия (T-113/07, Сборник, стр. II-3989), дело Fuji Electric/Комисия (T-132/07, Сборник, стр. II-4091) и дело Mitsubishi Electric/Комисия (T-133/07, Сборник, стр. II-4219).

24 — Референтен номер S 222/06-3113/2007/710.

25 — Референтен номер R 059-070, 075-078/2007/01-08115/2007/310.

24. В това решение от 26 април 2007 г., постановено в отговор на жалба, е установено, че въпросните предприятия били сключили картелно споразумение, валидно за територията на Чешката република. Така за периода до 3 март 2004 г. те в качеството си на конкуренти били нарушили чешкия закон за защита на конкуренцията²⁶. С изключение на едно предприятие²⁷, за което е приложена националната уредба за освобождаване от глоби, на всички останали участници в производството са наложени глоби²⁸.

Производството пред чешките съдилища

25. Жалбоподателите по главното производство обжалват решението на чешкия орган по конкуренцията пред Окръжния съд, Бърно²⁹. Между другото, те твърдят, че чешкият орган по конкуренцията определил продължителността на картела неправилно, преднамерено изместил момента на прекратяването му за периода преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз и така обосновал приложимостта на чешкия закон за защита на конкуренцията. Съгласно член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 компетентността на чешкия орган по конкуренцията за провеждане на производството на национално равнище била отпаднала, защото Комисията вече била образувала производство по този въпрос на европейско равнище. Производството на национално равнище представлявало нарушение на правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (*ne bis in idem*).

26. С Решение от 25 юни 2008 г.³⁰ Окръжният съд, Бърно отменя както постановеното в отговор на жалбата решение на чешкия орган по конкуренцията от 26 април 2007 г., така и неговото първоначално решение от 9 февруари 2007 г. Окръжният съд достига до заключението, че проверяваното поведение на жалбоподателите представлява непрекъснато административноправно нарушение, което, както Комисията е установила, е продължило до 11 май 2004 г. Тъй като с оглед на посочения „световен“ картел Комисията е провела производство по член 81 ЕО и е постановила „окончателно“ решение, последващо производство със същия предмет нарушавало принципа *ne bis in idem*. Освен това съгласно член 11, параграф 6, първо изречение от Регламент № 1/2003 чешкият орган по конкуренцията е освободен от правомощията си да се занимава с посоченото поведение с оглед на член 81 ЕО.

27. Освен това Окръжният съд счита, че ако чешкият орган по конкуренцията е компетентен за периода преди и след 1 май 2004 г. и би могъл да прилага чешкия закон за защита на конкуренцията с обратно действие, това би противоречало на концепцията за еднаквото прилагане на правото на конкуренция. По същество в посочения закон се съдържа същата забрана за сключване на картелни споразумения, предвидена и в член 81 ЕО. Въпросната разпоредба от чешкия закон за защита на конкуренцията била формулирана в духа на сближаването на националните правни уредби с европейското право преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз.

28. Чешкият орган по конкуренцията обаче подава пред Върховния административен съд³¹ на Чешката република касационна жалба срещу решението на Окръжния съд. Той продължава да твърди, че е компетентен да се занимава с действията на жалбоподателите по главното производство до момента на присъединяването на Чешката република, тъй като до този момент Комисията не можела да преследва нарушения, засягащи Чешката република. Според него

26 — Органът констатира за периода до 30 юни 2001 г. нарушение на член 3, параграф 1 от Закон № 63/1991, а за периода от 1 юли 2001 г. до 3 март 2004 г. — нарушение на член 3, параграф 1 от Закон № 143/2001 за защита на конкуренцията.

27 — Отново става въпрос за ABB Ltd.

28 — Размерът на най-високата наложена индивидуална глоба е 107 248 000 CZK.

29 — Krajský soud v Brně.

30 — Референтен номер 62 Ca 22/2007-489.

31 — Nejvyšší správní soud.

налагането на санкции на международен картел в рамките на различни правомощия не представлявало нарушение на принципа *ne bis in idem*. Комисията и чешкият орган по конкуренцията се занимавали с различни по територия последици от посочените действия. Освен това съдебната практика въз основа на Решение по дело *Walt Wilhelm*³² допускала успоредно прилагане на правото на конкуренция на Съюза и на националното право на конкуренция.

29. С Решение от 10 април 2009 г.³³ Върховният административен съд отменя решението на Окръжния съд, Бърно. Той счита, че Окръжният съд неправилно е преценил участието в картела на въпросните предприятия като непрекъснато нарушение. До присъединяването на Чешката република към Европейския съюз на чешка територия картелът попадал изключително в обхвата на националните правомощия и можел да бъде преследван само според националната правна уредба. С присъединяването и свързаната с него промяна на правомощията за вземане на решения се стигнало до прекъсване във времето. Въпреки че формално жалбоподателите не били прекратили нарушението, което са извършили в Чешката република преди датата на присъединяването, според Върховния административен съд то следвало да се разглежда като прекратено. Формално погледнато, действията след датата на присъединяването представлявали друго нарушение — такова според правото на Съюза, което попадало в обхвата на разпределената компетентност на националните органи по конкуренцията и на Комисията, като от правна гледна точка Комисията била с приоритет (член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003).

30. Сега производството отново е висящо пред Окръжен съд, Бърно, където е върнато за постановяване на ново решение. Наистина съгласно националната правна уредба³⁴ Окръжният съд е обвързан с правното становище на Върховния административен съд, но счита, че някои моменти от правото на Съюза се нуждаят от изясняване, свързани, от една страна, с присъединяването на Чешката република към Европейския съюз на 1 май 2004 г. и от друга, с влизането в сила на Регламент № 1/2003. Така в крайна сметка на Съда на Европейския съюз са поставени и преюдициалните въпроси във връзка с различаващите се и като съдържание становища на Окръжния и на Върховния административен съд.

IV – Преюдициалното запитване и производството пред Съда

31. С Решение от 11 декември 2009 г.³⁵, постъпило в Съда на 13 януари 2010 г., Окръжен съд, Бърно поставя на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Трябва ли разпоредбите на член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС) и на Регламент (ЕО) № 1/2003 да се тълкуват в смисъл, че следва да се приложат (в рамките на производство, образувано след 1 май 2004 г.) за целия период на съществуване на картел, който е създаден на територията на Чешката република преди присъединяването ѝ към Европейския съюз (т.е. преди 1 май 2004 г.) и който е продължил да съществува и е бил прекратен след присъединяването на Чешката република към Европейския съюз?
- 2) Трябва ли член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 във връзка с член 3, параграф 1 и съображение 17 от този регламент, с точка 51 от Известието на Комисията относно сътрудничеството в рамките на мрежата от органите по конкуренция, с принципа *ne bis in idem*, следващ от член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и с общите

32 — Решението е посочено по-горе в бележка под линия 3.

33 — Референтен номер Afs 93/2008-920.

34 — Член 110, параграф 3 от Закон № 150/2002 Sb. относно Административно-процесуалния кодекс (Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní).

35 — Референтен номер 62 Ca 22/2007-124.

принципи на общностното право да се тълкува в смисъл, че ако след 1 май 2004 г. Комисията образува производство във връзка с нарушение на член 81 ЕО и приеме решение по същество:

- а) органите по конкуренция на държавите членки автоматично и окончателно се освобождават от своите правомощия да разглеждат същите факти?
- б) органите по конкуренция на държавите членки се освобождават от своите правомощия да прилагат към същите факти разпоредбите на националното право, съдържащи уредба, подобна на тази в член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС)?“

32. В рамките на производството пред Съда писмени и устни становища са представили Toshiba, Mitsubishi, Fuji³⁶, Hitachi³⁷, Alstom и Siemens³⁸, както и чешкото, ирландското, испанското и полското правителство, Европейската комисия и Надзорният орган на ЕАСТ. Словашкото правителство е взело участие в писмената фаза на производството, а чешкият орган по конкуренция се е явил на съдебното заседание.

V – Правна преценка

33. Преюдициалното запитване на Окръжен съд, Бърно има за цел да изясни последиците от присъединяването на Чешката република към Европейския съюз във връзка с конкретен случай в областта на правото на конкуренция. Става дума, от една страна, да се определи приложимото право (първият въпрос) и от друга, да се разграничи компетентността в рамките на Европейската мрежа от органите по конкуренция „ЕМК“³⁹ (вторият въпрос) с оглед на трансгранични картелни забранени практики, които са допуснати като непрекъснати нарушения отчасти преди и отчасти след датата на присъединяване и са могли да окажат влияние също и на територията на Чешката република.

34. Няма съмнение относно допустимостта на посоченото преюдициално запитване. Наистина, ако се разгледа по-отблизо, първият преюдициален въпрос се доближава до Решение по дело Ynos, в което Съдът заявява, че не е компетентен да тълкува дадена директива⁴⁰. За разлика от дело Ynos обаче, с първия преюдициален въпрос по настоящото производство Съдът не е сезиран да тълкува съдържанието на правото на Съюза за периода преди присъединяването на нова държава членка, а единствено да изясни приложното поле на правото на Съюза във времето. За тази цел той без съмнение има компетентност.

35. Обстоятелството, че по силата на националното процесуално право запитващата юрисдикция е обвързана с правното становище на висшестояща съдебна инстанция⁴¹, също не представлява пречка Съдът да бъде сезиран с преюдициално запитване⁴².

36 — От името на дружествата Fuji Electric Holdings Co. и Fuji Electric Systems Co. Ltd. са представени общи писмени и устни становища.

37 — От името на дружествата Hitachi Ltd., Hitachi Europe Ltd. и Japan AE Power Systems Corporation са представени общи писмени и устни становища.

38 — Писмено становище е представило само германското дружество Siemens AG; по време на съдебното заседание то е представявано заедно с дружествата Siemens Transmission & Distribution SA и Nuova Magrini Galileo SA.

39 — На английски език: European Competition Network („ECN“).

40 — Решение от 10 януари 2006 г. по дело Ynos (C-302/04, Recueil, стр. I-371, точки 35—37); накрая, вж. в същия смисъл Определение от 11 май 2011 г. по дело Semerdzhiev (C-32/10, точка 25).

41 — Вж. точка 30 по-горе от настоящото заключение.

42 — Решение от 5 октомври 2010 г. по дело Elchinov (C-173/09, Сборник, стр. I-8889, точки 24, 25, 27, 30 и 32).

36. Тъй като спорът по главното производство се отнася до преценката дали решение на чешкия орган по конкуренцията от 2007 г. е правомерно, в отговора на преюдициалното запитване следва да се вземат предвид и разпоредбите на Договорите, по-точно на Договора от Амстердам⁴³, в частност да се обърне внимание на член 81 ЕО и на член 101 ДФЕС.

А – По първия преюдициален въпрос: приложното поле във времето на европейското право на конкуренция

37. По същество с първия преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска да се изясни дали член 81 ЕО и член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 са приложими в държава членка, която се е присъединила към Европейския съюз на 1 май 2004 г., и за периоди преди посочената дата на присъединяване⁴⁴.

38. В основата на този въпрос е поставено обстоятелството, че участието в картела, предмет на спора, представлява едно-единствено и непрекъснато нарушение на правилата на конкуренцията⁴⁵, чиито антиконкурентни последици са настъпили на територията на Чешката република още преди присъединяването ѝ към Европейския съюз и са продължили и след нейното присъединяване. Периодите, през които съответните производства за налагане на глоби за посоченото картелно нарушение са провеждани както на равнище на Съюза, така и на национално равнище, дори изцяло са след датата на присъединяване.

39. Запитващата юрисдикция и жалбоподателите по главното производство считат, че това фактическо положение е в подкрепа на тезата за приложимост на член 81 ЕО и на Регламент № 1/2003 за целия период на съществуване на картела, предмет на спора. В крайна сметка, ако посочените разпоредби на правото на Съюза бъдат приложени, участващите в картела предприятия очакват, че изцяло ще могат да избегнат санкцията на чешкия орган по конкуренцията.

1. Относно разпоредбите на Акта за присъединяване и на общите правни принципи

40. Когато се определя приложното поле във времето на разпоредбите на правото на Съюза, релевантно в Чешката република, изходна точка представлява член 2 от Акта за присъединяване. Според него новите държави членки са обвързани с първоначалните договори и приетите преди присъединяването правни актове на органите на Съюза от датата на присъединяването си, т.е. считано от 1 май 2004 г.

41. Следователно от посочената разпоредба на Акта за присъединяване следва само, че член 81 ЕО и Регламент № 1/2003 се прилагат в Чешката република от 1 май 2004 г. Актът за присъединяване обаче не пояснява доколко член 81 ЕО и Регламент № 1/2003 следва да се прилагат за непрекъснати нарушения, чиито антиконкурентни последици са настъпили на

43 — Подписан на 2 октомври 1997 г. и в сила от 1 май 1999 г.

44 — Запитващата юрисдикция и някои от страните по делото са изразили становища относно член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 и относно принципа *ne bis in idem* още в рамките на посочения първи преюдициален въпрос. Аз обаче не считам за нужно да се занимавам с тези два аспекта тук; ето защо на това място ще се ограничи да посоча становището си по втория преюдициален въпрос (вж. по-нататък, точки 69—147 от настоящото заключение).

45 — Класифицирането като едно-единствено и непрекъснато нарушение е поставено в основата както на решението на Комисията, така и на решението на чешкия орган по конкуренцията. Ако чешкият върховен административен съд изхожда от наличието на две отделни нарушения на правилата на конкуренцията, според това дали са извършени в периода преди или след 1 май 2004 г., би следвало да става дума само за различна правна преценка на едни и същи фактически обстоятелства.

територията на Чешката република отчасти преди и отчасти след датата на присъединяването ѝ. В тази връзка следва да се вземат предвид общите принципи на правото на Съюза, а именно принципът на правната сигурност и на оправданите правни очаквания, както и на забраната за прилагане с обратно действие⁴⁶.

а) Забраната разпоредби на материалното право да бъдат прилагани с обратно действие

42. От посочените общи правни принципи следва, че що се отнася до действието на правни изменения във времето, трябва да се прави разлика между процесуални и материалноправни норми: съгласно постоянната съдебна практика процесуалните норми се считат по правило за приложими към всички съдебни спорове, висящи към момента на тяхното влизане в сила, за разлика от материалноправните норми, които обикновено се тълкуват като по принцип неприложими към положения, съществуващи преди влизането им в сила⁴⁷.

43. Наистина, в Регламент № 1/2003 са включени множество процедурни разпоредби⁴⁸. Член 3, параграф 1 от посочения регламент обаче, както и член 81 ЕО съдържат формуирани изисквания за преценката от страна на органите по конкуренция на споразумения между предприятия. Следователно по отношение на член 81 и на член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 става дума за материалноправни разпоредби от правото на Съюза.

44. Такива разпоредби от материалното право по принцип не могат да се прилагат с обратно действие и налагат обикновено и освен при наличието на изрично указание в обратен смисъл, всяко фактическо положение да бъде преценявано с оглед на правните норми, които му съответстват по време⁴⁹. Ако обаче новата норма има действие само за в бъдеще, тя също се прилага, освен по изключение, по отношение на бъдещите последици от положения, възникнали при действието на старата норма⁵⁰.

45. Затова по отношение на международен картел, който под формата на едно-единствено и непрекъснато нарушение е оказал или би могъл да окаже влияние на територията на нова държава членка както преди, така и след датата на присъединяването ѝ⁵¹, според периода от време се прилагат различни материалноправни норми: по отношение на периоди преди датата на присъединяването антиконкурентните последици от действията на картела в съответната държава членка трябва да се преценяват единствено според нейното национално право на конкуренция. По отношение на по-късни периоди обаче преценката им следва да бъде еднаква за целия Съюз в съответствие с член 81 ЕО и член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003⁵².

46 — Вж. в този смисъл Решение от 10 февруари 1982 г. по дело *Bout* (21/81, Recueil, стр. 381, точка 13), Решение от 22 декември 2010 г. по дело *Bayerischer Brauerbund* (C-120/08, Сборник, стр. I-13393, точки 40 и 41) и Решение от 24 март 2011 г. по дело *ISD Polska* и др. (C-369/09 P, Сборник, стр. I-2011, точка 98).

47 — Решение от 12 ноември 1981 г. по дело *Meridionale Industria Salumi* и др. (212/80-217/80, Recueil, стр. 2735, точка 9), Решение от 7 септември 1999 г. по дело *De Haan* (C-61/98, Recueil, стр. I-5003, точка 13) и Решение от 14 февруари 2008 г. по дело *Varec* (C-450/06, Сборник, стр. I-581, точка 27).

48 — Относно класифицирането на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 като процедурна разпоредба вж. по-нататък точка 73 от настоящото заключение.

49 — Решение по дело *Bayerischer Brauerbund* (посочено по-горе в бележка под линия 46, точка 41).

50 — Решение от 5 декември 1973 г. по дело *SOPAD* (143/73, Recueil, стр. 1433, точка 8), Решение от 29 януари 2002 г. по дело *Pokrzepowicz-Meyer* (C-162/00, Recueil, стр. I-1049, точка 50), Решение от 6 юли 2010 г. по дело *Monsanto Technology* (C-428/08, Сборник, стр. I-6765, точка 66) и Решение по дело *Bayerischer Brauerbund* (посочено в бележка под линия 46, точка 41).

51 — Достатъчно е *картелът да може да окаже* такава влияние (Решение от 4 юни 2009 г. по дело *T-Mobile Netherlands* и др., C-8/08, Сборник, стр. I-4529, точки 38, 39 и 43; в същия смисъл вж. Решение от 20 ноември 2008 г. по дело *Beef Industry Development Society* и *Barry Brothers*, C-209/07, Сборник, стр. I-8637 и в частност точки 16 и 17 и Решение от 6 октомври 2009 г. по дело *GlaxoSmithKline Services* и др./Комисия и др., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P и C-519/06 P, Сборник, стр. I-9291, точки 55 и 63).

52 — В същия смисъл вж. Решение от 18 февруари 1971 г. по дело *Sirena* (40/70, Recueil, стр. 69, точка 12) във връзка с член 85 от Договора за ЕИО.

46. Конкретно за настоящия случай това означава: в Чешката република член 81 ЕО и член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 следва да се прилагат за картела, предмет на спора, само ако се санкционират евентуалните последици от неговите антиконкурентни действия в периода след 1 май 2004 г. Обратно, последиците от антиконкурентните действия на картела в периода до 30 април 2004 г. трябва да се разглеждат само въз основа на националното право на конкуренция. Може наистина да става въпрос за еднакво и непрекъснато нарушение, но антиконкурентните последици от него са подчинени на различни правни разпоредби с оглед на това дали става въпрос за период преди или след присъединяването на Чешката република към Европейския съюз.

б) Липса на изключения от забраната за прилагане с обратно действие

47. За разлика от становището на Siemens, Hitachi и Fujii, в конкретния случай няма обстоятелства, които са в подкрепа на тезата, че правото на Съюза следва да се прилага с обратно действие по такъв начин, че и антиконкурентните последици от действията на картела, предмет на спора, в Чешката република за периода преди присъединяването ѝ към Европейския съюз да са обхванати от разпоредбите на член 81 ЕО и на член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003.

48. Наистина е вярно, че материалноправните норми на правото на Съюза по изключение могат да се прилагат с обратно действие само доколкото от формулировката, предназначението или структурата им ясно произтича, че трябва да им бъде придадено именно такова действие⁵³. В рамките на настоящото производство обаче нито формулировката, нито предназначението или структурата на член 81 ЕО и на член 3 от Регламент № 1/2003 съдържат еднозначни опорни точки в полза на прилагането с обратно действие на посочените две разпоредби. В много по-голяма степен наказателноправните характеристики, с които се отличава производството в областта на картелите⁵⁴, решително говорят против такова прилагане с обратно действие, тъй като то би могло да представлява нарушение на принципа на законоустановеност на наказанията (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), който на равнище на Съюза е защитен като основно право (член 49, параграф 1 от Хартата на основните права)⁵⁵.

49. В частност не може да се твърди, че още преди 1 май 2004 г. формулировката на действащото в Чешката република право на конкуренция по същество била съобразена с член 81 ЕО, така че влизането му в сила не е довело до никакви важни промени за предприятията в тази държава членка.

50. Възможно е формулировките в чешкото национално право⁵⁶ в голяма степен да са съвпадали с член 81 ЕО още преди присъединяването на страната. Възможно е член 64 от Европейското споразумение⁵⁷, с което Чешката република е асоциирана към Европейския съюз, вече да е съдържал подобна на член 81 ЕО разпоредба.

53 — Решение по дело *Bout* (посочено по-горе в бележка под линия 46, точка 13), Решение по дело *Salumi* (посочено по-горе в бележка под линия 47, точка 9), Решение по дело *Pokrzertowicz-Meyer* (посочено по-горе в бележка под линия 50, точка 49), Решение по дело *Bayerischer Brauerbund* (посочено по-горе в бележка под линия 46, точка 40) и Решение по дело *ISD Polska* и др. (посочено по-горе в бележка под линия 46, точка 98).

54 — Вж. в това отношение моето заключение от 14 април 2011 г. по двете дела *Solvay/Комисия* (C-109/10 P, все още непубликувано в Сборника, точка 329 и C-110/10 P, все още непубликувано в Сборника, точка 170) и съдържащите се там други позовавания.

55 — Това признава и Hitachi в писменото си становище.

56 — Член 3, параграфи 1 и 2 от Закона за защита на конкуренцията, първоначално в редакцията на Закон № 63/1991 Sb., а след това в редакцията на Закон № 143/2001 Sb.

57 — Европейско споразумение за асоцииране между Европейските общности и техните държави членки, от една страна, и Чешката република, от друга страна (ОВ L 360, стр. 2), подписано на 4 октомври 1993 г. в Люксембург, в сила от 1 февруари 1995 г.

51. Преди 1 май 2004 г. и националното право, и Европейското споразумение са могли да бъдат прилагани и налагани в Чешката република единствено от националните органи. По това време тяхното тълкуване и прилагане в съответствие с разпоредбата на член 81 ЕО на чешка територия е било в правомощията само на чешките органи и съдилища. Настина като европейски орган по конкуренцията Комисията е работила в тясно сътрудничество с чешките органи, но самата тя преди 1 май 2004 г. не е можела да прилага в Чешката република нито член 64 от Европейското споразумение, нито член 81 ЕО, а чешките съдилища също не са могли да сезират Съда на Европейския съюз с въпроси относно тяхното тълкуване.

52. Специално по отношение на член 81 ЕО следва да се отбележи още, че преди 1 май 2004 г. въпросната разпоредба не се е ползвала с предимство пред чешкото право. Освен това преди 1 май 2004 г. Регламент № 1/2003, член 3, параграф 1 от който за пръв път задължава националните органи по конкуренция, при описаните там условия, да прилагат успоредно член 81 ЕО и националното право на конкуренция, както и да спазват приоритетните преценки на правото на Съюза, не е действал нито в старите, нито в новите държави членки⁵⁸.

53. Така, до 30 април 2004 г. като цяло съществува съвсем различна система от тази след 1 май 2004 г. Считано от 1 май 2004 г., настъпва важна промяна в правото на конкуренция както от материалноправна, така и от процесуалноправна гледна точка, което не говори в подкрепа, а срещу прилагането с обратно действие на член 81 ЕО и на член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003.

54. Със сигурност прилагането с обратно действие на член 81 ЕО и на Регламент № 1/2003 може да намали риска един и същи картел да бъде преценяван различно от различни органи и съдилища в съответните им производства за налагане на глоби. Следва обаче да се възрази, че наличието на различни по съдържание решения преди 1 май 2004 г. е било част от системата и е било приемано, доколкото не е накърнявало пълното действие на правото на конкуренция на Съюза и предимството на правото на Съюза⁵⁹. Колкото и голям да е стремежът правото на конкуренция да бъде тълкувано и прилагано във възможно най-голяма степен еднакво и ефикасно в рамките на Европейския съюз, това не бива да става с цената на нарушаване на принципите на правовата държава.

в) Относно принципа на прилагане с обратна сила на по-лекото наказание

55. Hitachi се позовава на принципа на обратно действие на по-благоприятния закон (*lex mitius*), за да обоснове, че антиконкурентните последици от действията на картела, предмет на спора, в Чешката република за периода преди 1 май 2004 г. следвало да се преценяват с оглед на член 81 ЕО и Регламент № 1/2003.

56. Принципът на прилагане с обратна сила на по-лекото наказание е част от конституционните традиции, общи за държавите членки, поради което следва да бъде считан за общ принцип на правото на Съюза⁶⁰. Междувременно той е утвърден и в член 49, параграф 1, трето изречение от Хартата на основните права.

57. Следователно без съмнение чешкият орган по конкуренцията би следвало да преценява настъпилите в Чешката република преди 1 май 2004 г. антиконкурентни последици от действията на картела, предмет на спора, с оглед на член 81 ЕО и член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003, ако това би означавало да не се налага или да се наложи по-леко наказание от предвиденото по силата на националната правна уредба. Това обаче е малко вероятно.

58 — Съгласно член 45, параграф 2 от Регламент № 1/2003 същият влиза в сила от 1 май 2004 г.

59 — Решение по дело *Walt Wilhelm* (посочено по-горе в бележка под линия 3, точки 4 и 6).

60 — Решение от 3 май 2005 г. по дело *Berlusconi* и др. (C-387/02, C-391/02 и C-403/02, Recueil, стр. I-3565, точки 68 и 69), Решение от 11 март 2008 г. по дело *Jager* (C-420/06, Сборник, стр. I-1315, точка 59) и Решение от 28 април 2011 г. по дело *El Dridi* (C-61/11 PPU, Сборник, стр. I-3015, точка 61).

58. В крайна сметка нито член 81 ЕО, нито Регламент № 1/2003 дават каквито и да било разяснения относно тежестта на санкциите, които националните органи по конкуренцията могат да налагат за картелно споразумение. В член 5 от Регламент № 1/2003 е пояснено само, че органите по конкуренция на държавите членки имат правомощия да наложат глоби, периодични санкционни плащания или всякакви други санкции, предвидени в тяхното национално законодателство. Така че дори ако чешкият орган по конкуренцията е трябвало да приложи член 81 ЕО за периоди преди 1 май 2004 г., налаганите в тази връзка санкции биха се определяли според националното право⁶¹.

59. Следователно действителната цел, която Hitachi преследва, като се позовава на принципа *lex mitius*, е напълно различна: за периода преди 1 май 2004 г. предприятието иска постановяването не на по-леко наказание от страна на чешкия орган по конкуренцията, а изобщо на никакво наказание. В крайна сметка то иска принципът *lex mitius* да се разбира в смисъл, че чешкият орган по конкуренцията губи компетентността си да налага санкции за картелно споразумение за периода преди 1 май 2004 г., а антиконкурентните последици от действията на картела по онова време да се считат за обхванати от наложеното от Комисията наказание.

60. Така обаче изцяло се променя съдържанието на принципа на прилагане с обратна сила на по-лекото наказание. Посоченият принцип се ограничава от съображения за справедливост да допуска изключения от основния принцип на законоустановеност на наказанията (*nullum crimen, nulla poena sine lege*)⁶². Той позволява на засегнатото лице да се възползва от промяната на ценностите на законодателя и затова да бъде наказано по-леко, отколкото е било предвидено към момента на извършване на деянието⁶³. Принципът обаче не изисква решенията да бъдат взети от друг орган, различен от онзи, който е бил компетентен в момента на извършване на деянието. Правилото *lex mitius* е чисто теоретично. То не предоставя информация относно процедурата и разпределението на правомощията между отделните органи, на които е възложено да преследват правните нарушения.

61. Доколкото жалбоподателите по главното производство искат да поставят под въпрос самата компетентност на чешкия орган по конкуренцията да налага глоби, те повдигат проблем във връзка с член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 и с правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (*ne bis in idem*)⁶⁴, а не проблем във връзка с по-лекото наказание (*lex mitius*).

62. Следователно принципът на прилагане с обратна сила на по-лекото наказание също не води до желаното от Hitachi и др. заключение.

2. По някои насрещни аргументи на страните в производството

63. Позовавайки се на досегашната съдебна практика, в производството пред Съда страните представят и редица други аргументи, които по-нататък искам да разгледам накратко. Следва предварително да посоча, че нито един от тези аргументи не е съществен.

61 — Все пак тук би следвало да се спазват общите принципи на правото на Съюза, в частност принципът на пропорционалност.

62 — Вж. в това отношение моето заключение от 14 октомври 2004 г. по дело Berlusconi и др. (посочено по-горе в бележка под линия 60, точки 159 и 160).

63 — Вж. в това отношение моето заключение по дело Berlusconi и др. (посочено по-горе в бележка под линия 60, точка 161).

64 — Вж. в това отношение точки 69—147 по-долу от настоящото заключение.

64. Първо, що се отнася до цитираното от някои страни в производството Решение по дело Dow Chemical Ibérica⁶⁵, то не може да подготви почвата за прилагане на член 81 ЕО и на член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 на територията на нова държава членка за периоди преди нейното присъединяване. Дело Dow Chemical Ibérica се отнася именно не за прилагането на материалноправни разпоредби, а единствено за прилагането на процедурни разпоредби, и по-точно за прилагането на разпоредбите относно допълнителните проверки (претърсвания) на Комисията в административните помещения на предприятия. Обстоятелството, че Съдът приема такива процесуални разпоредби за приложими, щом към Съюза се присъедини нова държава членка, изцяло съответства на пояснените по-горе⁶⁶ общи правни принципи. Обратно, в Решението по дело Dow Chemical Ibérica не се съдържа становище по интересувания ни тук въпрос дали ако става въпрос за антиконкурентни последици от действията на картел на територията на нова държава членка за времето преди нейното присъединяване към Европейския съюз, следва да се прилагат също и материалноправните разпоредби на европейското право на конкуренция⁶⁷.

65. В заключението на генералния адвокат Geelhoed по дело Asnef-Equifax⁶⁸, на което се позовават някои от страните в производството, посочените общи правни принципи⁶⁹ също не се отхвърлят, а дори се потвърждават: генералният адвокат изтъква, че член 3 от Регламент № 1/2003 може да съдържа предписания относно преценката относно настоящото и бъдещо влияние на споразумения между предприятия, които са сключени далеч преди влизането в сила на посочения регламент⁷⁰. Той в никакъв случай не застъпва концепцията за прилагане с обратна сила на тази разпоредба за изминали периоди.

66. Посочваната от някои страни съдебна практика относно приложимостта във времето на основните свободи и на общия принцип на недопускане на дискриминация⁷¹ също не съдържа доводи за прилагане с обратна сила на правото на Съюза на територията на нова държава членка за периоди преди нейното присъединяване. Това е особено видно от Решение по дело Saldanha, в което се изтъква, че член 6 от Договора за ЕО (понастоящем член 18 ДФЕС) „важи за последици в бъдеще [...] от възникнали преди присъединяването обстоятелства“⁷².

65 — Решение от 17 октомври 1989 г. по дело Dow Chemical Ibérica и др./Комисия (97/87-99/87, Recueil, стр. 3165, в частност точки 62 и 63).

66 — Вж. точки 42 и 44 от настоящото заключение.

67 — В заключението си от 21 февруари 1989 г. по дело Hoechst/Комисия (46/87 и 227/88, Recueil, стр. 2859, стр. 2875), свързано с дело Dow Chemical Ibérica, генералният адвокат Mischo изтъква, че жалбоподателите по делото Dow Chemical Ibérica не поставят под въпрос правомощията на Комисията да наказва поведението им за периода преди присъединяването, доколкото то е довело или все още води до антиконкурентни последици в рамките на общия пазар (точка 213). Освен това генералният адвокат посочва, че проверките, които Комисията извършва в испански предприятия след присъединяването на Испания, служат и за събиране на доказателства срещу предприятия със седалища в други държави членки (точка 215). Той добавя, че по естеството си проверките могат да се отнасят само до минали обстоятелства дори когато въпросното поведение вероятно продължава и в настоящия момент (точка 216).

68 — Заключение на генералния адвокат Geelhoed от 29 юни 2006 г. по дело ASML (Решение от 14 декември 2006 г., C-238/05, Recueil, стр. I-12041, точки 28 и 29).

69 — Точки 42 и 44 от настоящото заключение.

70 — В точка 29 от своето заключение (посочено в бележка под линия 68) генералният адвокат Geelhoed подчертава, че с помощта на член 3 от Регламент № 1/2003 „настоящото положение [...] е регламентирано“. Що се отнася до бъдещите последици, генералният адвокат посочва, че постановяваното решение (в съответствие с член 3 от Регламент № 1/2003) „ще има последици за функционирането на въпросния регистър“.

71 — Решение от 26 септември 1996 г. по дело Data Delecta и Forsberg (C-43/95, Recueil, стр. I-4661), Решение от 2 октомври 1997 г. по дело Saldanha и MTS (C-122/96, Recueil, стр. I-5325, точка 14), Решение от 1 юни 1999 г. по дело Konle (C-302/97, Recueil, стр. I-3099), Решение от 7 септември 1999 г. по дело Beck и Bergdorf (C-355/97, Recueil, стр. I-4977), Решение от 30 ноември 2000 г. по дело Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, Recueil, стр. I-10497, точка 55) и Решение от 11 януари 2001 г. по дело Stefan (C-464/98, Recueil, стр. I-173, точка 21).

72 — Решение по дело Saldanha и MTS (посочено по-горе в бележка под линия 71, точка 14, курсивът е мой); в същия смисъл вж. наскоро постановеното Решение от 12 май 2011 г. по дело Runevič-Vardyn и Wardyn (C-391/09, Сборник, стр. I-3787, точка 53); относно принципа на недопускане на дискриминация на граждани на Съюза вж. Решение по дело Stefan (посочено по-горе в бележка под линия 71), според което член 73, буква б) от Договора за ЕО (понастоящем член 63 ДФЕС) не е действал в Австрия преди датата на присъединяването (точка 22) и вече недействителна правна сделка не може да бъде възстановена въз основа на посочената разпоредба (точка 25).

67. Накрая, от посоченото от Siemens приложение II, глава 5 на Акта за присъединяване⁷³ също не може да се направи друго заключение, тъй като и тези разпоредби изхождат от приложимостта на член 81 ЕО за последиците в бъдеще от постигнати преди датата на присъединяване споразумения между предприятия. Прави се изключение само за такива споразумения между предприятия, които в срок от шест месеца се адаптират към действащите регламенти за групово освобождаване. За разлика от становището на Siemens в приложение II, глава 5 на Акта за присъединяване не се съдържат никакви доводи за това в приложното поле на член 81 ЕО с обратна сила да бъдат включени последиците от сключени между предприятия споразумения за периода преди 1 май 2004 г.

3. Междинно заключение

68. Следователно като цяло може да се направи следното междинно заключение:

Член 81 ЕО и член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 не се прилагат в държава членка, която се е присъединила към Европейския съюз на 1 май 2004 г., за периоди преди посочената дата на присъединяване, дори и когато трябва да се преследва международен картел, чиято дейност представлява едно-единствено и непрекъснато нарушение и който е можел да породи последици на територията на съответната държава членка както преди, така и след датата на присъединяването.

Б – По втория преюдициален въпрос: компетентността на органите по конкуренцията и правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принципът ne bis in idem)

69. С втория си въпрос по същество запитващата юрисдикция иска да установи дали ако след 1 май 2004 г. Европейската комисия образува производство за налагане на глоби, националният орган по конкуренцията на присъединила се към тази дата държава членка няма право да преследва според националното право международен картел, чиято дейност представлява едно-единствено и непрекъснато нарушение и който е можел да породи последици на територията на съответната държава членка както преди, така и след датата на присъединяването.

70. Във връзка с това запитващата юрисдикция на първо място иска информация за тълкуването на член 11, параграф 6 във връзка с член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003, както и на принципа ne bis in idem. В допълнение тя се позовава на съображение 17 от Регламент № 1/2003 и на точка 51 от Известието относно сътрудничеството в рамките на мрежата.

71. От една страна, двете части на посочения втори въпрос са посветени на компетентността на чешкия орган по конкуренцията да провежда производство за налагане на глоби (втори въпрос, точка а), а от друга, на правомощията на този орган да прилага своето национално право на конкуренция (втори въпрос, точка б). Тъй като посочените два аспекта са тясно свързани, ще ги поясня заедно и в допълнение последователно ще обърна внимание на две големи теми: на разпределението на правомощията на европейските органи по конкуренцията в производства за преследване на картели (вж. по-нататък, раздел 1) и на правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип ne bis in idem; вж. по-нататък, раздел 2).

73 — ОВ L 236, 2003 г., стр. 344.

1. Разпределението на правомощията на европейските органи по конкуренцията

72. Запитващата юрисдикция и жалбоподателите по главното производство считат, че съгласно член 11, параграф 6 във връзка с член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003, когато Европейската комисия образува производство за налагане на глоби, чешкият орган по конкуренцията окончателно загубва компетентността си да преследва картела, предмет на спора.

73. В случая това не е така. Наистина в качеството си на процесуална разпоредба⁷⁴, считано от 1 май 2004 г., член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 действа във всички държави членки, в това число и за възникнали преди този момент обстоятелства⁷⁵. Той обаче притежава напълно различно нормативно съдържание от това, което са приели запитващата юрисдикция и жалбоподателите по главното производство. Това правилно са посочили участващите в производството правителства и Комисията.

а) Общи съображения относно нормативното съдържание на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003

74. По силата на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 образуването на производство от Комисията за приемане на решение по глава III освобождава органите по конкуренция на държавите членки от техните правомощия по прилагане на членове 81 ЕО и 82 ЕО (понастоящем членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС)⁷⁶. Посоченото освобождаване от правомощията настъпва автоматично⁷⁷, и то от датата, на която Комисията формално реши да образува производството⁷⁸.

75. Ако се разгледа единствено формулировката на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003, загубването на компетентността като че ли следва да се отнася само до възможността националните органи по конкуренцията да прилагат правото на Съюза в областта на картелите (членове 81 ЕО и 82 ЕО, съответно членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС), но не и до правомощията им да прилагат националната правна уредба. Точки 51 и 53 от Известието относно сътрудничеството в рамките на мрежата също могат да се разбират в този смисъл⁷⁹.

74 — Вж. в това отношение точка 42 по-горе от настоящото заключение.

75 — 1 май 2004 г. не е само датата на присъединяването към Европейския съюз на Чешката република и на още девет нови държави членки, а и датата, от която се прилага Регламент № 1/2003 съгласно неговия член 45, параграф 2.

76 — Съгласно глава III към тези производства в частност спадат такива за установяване и прекратяване на нарушения на членове 81 ЕО и 82 ЕО (понастоящем членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС) (член 7 от Регламент № 1/2003), след чието приключване могат да се налагат глоби (член 23 от Регламент № 1/2003).

77 — Съображение 17, изречение първо от Регламент № 1/2003.

78 — За да се образува производство, е необходимо Комисията да приеме правен акт, в който да изрази волята си да постанови решение по силата на глава III на Регламент № 1/2003 (в този смисъл — относно предишното правно положение — Решение от 6 февруари 1973 г. по дело Brasserie de Haecht, 48/72, Recueil, стр. 77, точка 16). В настоящия случай този правен акт е приет на 20 април 2006 г. (вж. по-горе точка 19 от настоящото заключение). За разлика от становището на някои от страните в производството, предприетите по-рано следствени действия не се равняват на формално образуване на производство.

79 — По силата на точка 51 от Известието относно сътрудничеството в рамките на мрежата всички национални органи по конкуренция се освобождават от правомощието им да *прилагат членове 81 ЕО и 82 ЕО*. Това означава, че щом веднъж Комисията е открила процедура, националните органи по конкуренция не могат да действат на *същото правно основание*. В точка 53 от Известието относно сътрудничеството в рамките на мрежата се добавя, че щом веднъж Комисията е започнала процедура, националните органи по конкуренция повече не могат да започват техни собствени процедури *по прилагането на членове 81 ЕО и 82 ЕО*.

76. Трябва да се напомни обаче, че при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се има предвид не само съдържанието ѝ, но и контекстът и целите на правната уредба, от която тя е част⁸⁰. Освен това специално по отношение на Регламент № 1/2003 Съдът е постановил, че националният орган по конкуренция може да прилага нормите на националното законодателство само когато правото на Съюза не предвижда специална норма⁸¹.

77. Тук следва да се вземе предвид, че член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 е тясно свързан по същество с член 3, параграф 1 от същия регламент. Ако двете разпоредби се разглеждат заедно, става ясно, че от момента, когато Комисията образува производство за приемане на решение по глава III на Регламент № 1/2003, националните органи по конкуренцията нямат право да прилагат повече не само правото на конкуренция на Съюза, а и част от своето национално право на конкуренция⁸².

78. Конкретно това означава следното⁸³: член 3, параграф 1, първо изречение от Регламент № 1/2003 създава тясна връзка между забраната на картелите по силата на член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС) и съответните разпоредби на националното право на конкуренция. Ако по отношение на предприятие, което може да засегне търговията между държави членки, се прилага националното право на конкуренция, то съгласно член 3, параграф 1, първо изречение от Регламент № 1/2003 успоредно следва да се приложи и член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС). Тъй като обаче по силата на член 11, параграф 6, първо изречение от Регламент № 1/2003, когато Комисията е образувала свое производство, националният орган по конкуренцията няма право да прилага член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС), в крайна сметка националният орган по конкуренцията вече не може да приложи и националната правна уредба за забрана на картелите.

79. За разлика от становището на запитващата юрисдикция и на жалбоподателите по главното производство обаче това не означава, че когато Комисията образува производство, националните органи по конкуренцията *трайно и окончателно* загубват компетентността си да прилагат националното право на конкуренция. Според решението на Комисията по образуването от нея производство, като се позове на него, националният орган по конкуренцията все още разполага с достатъчно възможности да приложи националното право на конкуренция⁸⁴.

80. Това е така, защото в рамките на Европейския съюз защитата на конкуренцията се гарантира с прилагане на разпоредби в областта на правото на конкуренция от правото на Съюза и от националното право. Според постоянната съдебна практика двете правни уредби следва *да се прилагат успоредно*⁸⁵. Модернизирането на европейската система за прилагане на правото на конкуренция съгласно Регламент № 1/2003 също не внесе никаква промяна: за разлика именно

80 — Вж. в този смисъл постоянната съдебна практика, напр. Решение от 17 ноември 1983 г. по дело Merck (292/82, Recueil, стр. 3781, точка 12), Решение от 19 ноември 2009 г. по дело Sturgeon и др. (C-402/07 и C-432/07, Сборник, стр. I-10923, точка 41) и Решение от 7 октомври 2010 г. по дело Lassal (C-162/09, Сборник, стр. I-9217, точка 49).

81 — Решение от 3 май 2011 г. по дело Tele 2 Polska (C-375/09, Сборник, стр. I-3055, точка 33).

82 — Частите от националното право на конкуренция, които продължават да се прилагат, са посочени в член 3, параграфи 2 и 3 от Регламент № 1/2003, които поясняват по-подробно съображения 8 и 9 от посочения регламент.

83 — По-нататък ще се ограничи до представянето на връзката между член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС) и съответните национални правила. Във връзка с настоящото производство член 82 ЕО (понастоящем член 102 ДФЕС) не следва да се разглежда отделно.

84 — Ако напр. Комисията е отхвърлила жалба на трето лице поради липса на интерес на Съюза, националните органи по конкуренция могат да се заемат с конкретния случай и да го разглеждат въз основа на член 81 ЕО, съотв. член 82 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС, съотв. член 102 ДФЕС), както и при нужда с оглед на своето национално право на конкуренция, като следва да спазват член 3 от Регламент № 1/2003.

85 — Решение по дело Walt Wilhelm (посочено в бележка под линия 3, точка 3, последно изречение), Решение от 9 септември 2003 г. по дело Milk Marque и National Farmers' Union (C-137/00, Recueil, стр. I-7975, точка 61) и Решение от 13 юли 2006 г. по дело Manfredi и др. (C-295/04-C-298/04, Recueil, стр. I-6619, точка 38).

от първоначалното предложение на Комисията⁸⁶, без да се засяга член 3 от Регламент № 1/2003, за един и същи случай и в бъдеще могат да се прилагат както правилата на конкуренцията от правото на Съюза (член 81 ЕО, съотв. член 82 ЕО, понастоящем член 101 ДФЕС, съотв. член 102 ДФЕС), така и националните правила.

81. Със сигурност правилата на конкуренцията на европейско и национално равнище принципно преследват една и съща цел, а именно да гарантират защитата на конкуренцията на съответния пазар⁸⁷. Те обаче преценяват рестриктивни практики от различни гледни точки⁸⁸ и не се покриват по отношение на приложните си полета⁸⁹. Принципното Решение на Съда по дело *Walt Wilhelm*, на което се позовават последните констатации, дори и 40 години по-късно не е изгубило нищо от правотата си⁹⁰ — поне в тази връзка. Наистина е безспорно, че междувременно икономическата интеграция в Европейския съюз е напреднала значително, а непрекъснатото премахване на пречките пред търговията между държавите членки е насърчило създаването на истински вътрешен пазар. Въпреки това много продукти продължават да се търгуват единствено на национални или регионални пазари; конкурентните условия за тези продукти могат да показват твърде съществени различия от държава до държава — понякога дори от регион до регион, повече, отколкото би могло да се предположи предварително въз основа на европейските или дори на световните пазари. Съответно не може да се изключи, че в конкретни случаи, наред с обхванатите от член 81 ЕО, съотв. член 82 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС, съотв. член 102 ДФЕС) трансгранични проблеми на конкуренцията, на място могат да възникнат и такива с оглед на национални или регионални особености, които националните органи по конкуренцията могат да овладеят само като прилагат съответното национално право на конкуренция.

82. Дори и след влизането в сила на Регламент № 1/2003 обстоятелството, че няколко органа по конкуренцията се занимават с един и същи случай и го проверяват от различни гледни точки, е съвместимо с целите и систематиката на европейското право на конкуренция⁹¹. С помощта на новата, децентрализирана система националните органи би трябвало да бъдат включени в прилагането на правото на конкуренция дори още по-интензивно, отколкото досега. В това отношение между европейската система за прилагане на правото на конкуренция, модернизирана с помощта на Регламент № 1/2003, и влязлата в сила едновременно реформа на европейския контрол върху концентрациите⁹² съществува основополагаща разлика.

86 — Според първоначалното предложение на Комисията член 3 от Регламент № 1/2003 е следвало да бъде формулиран така: „В случай на споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики по смисъла на член [81 ЕО] и при злоупотреба с господстващо положение по смисъла на член [82 ЕО], които могат да засегнат търговията между държавите членки, се прилага само правото на конкуренция [на ЕС], като се изключва правото на конкуренция на държавите членки.“ (Предложение СОМ (2000) 582 окончателен, ОВ С 365 Е, 2000 г., стр. 284).

87 — Вж. в този смисъл съображение 9, изречение първо от Регламент № 1/2003, където се говори за „защита на конкуренцията на пазара“.

88 — Решение по дело *Walt Wilhelm* (посочено в бележка под линия 3, точка 3); вж. освен това Решение от 10 юли 1980 г. по дело *Giry und Guerlain* и др. (253/78 и 1/79-3/79, Recueil, стр. 2327, точка 15), Решение от 16 юли 1992 г. по дело *Asociación Española de Banca Privada* и др. (C-67/91, Recueil, стр. I-4785, точка 11), Решение от 26 ноември 1998 г. по дело *Wronner* (C-7/97, Recueil, стр. I-7791, точка 19), Решение по дело *Milk Marque* и *National Farmers' Union* (посочено в бележка под линия 85, точка 61) и Решение по дело *Manfredi* и др. (посочено в бележка под линия 85, по-горе, точка 38).

89 — Решение от 1 октомври 2009 г. по дело *Compañía Española de Comercialización de Aceite* (C-505/07, Сборник, стр. I-8963, точка 52).

90 — Решение по дело *Manfredi* и др. (посочено по-горе в бележка под линия 85, точка 38), в което Съдът отново е потвърдил съдебната практика по дело *Walt Wilhelm*, е постановено след влизането в сила на Регламент № 1/2003, без значение, че се отнася до обстоятелства от времето преди посочената реформа. Генералният адвокат Geelhoed в заключението си от 19 януари 2006 г. по дело *SGL Carbon*/Комисия (Решение на Съда от 29 юни 2006 г., C-308/04 P, Recueil, стр. I-5977, точка 23) като че ли застъпва различно становище относно продължаващото действие на съдебната практика по дело *Walt Wilhelm*; все пак става въпрос само за една изключително бегла забележка в бележка под линия, която не съдържа по-подробна аргументация.

91 — Съгласно точки 12 и 14 от Известието относно сътрудничеството в рамките на мрежата с един и същи случай едновременно могат да се занимават до три национални органа по конкуренцията.

92 — В областта на европейския контрол на концентрациите, когато се прилага правото на Съюза, националното право отдавна е изместено. Освен това единствено Комисията има право да прилага правото на Съюза (принцип на двойната изключителност); вж. в това отношение член 21, параграфи 2 и 3 от Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета от 20 януари 2004 година относно контрола върху концентрациите между предприятия (регламент за сливанията на ЕО) (ОВ L 24, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 201).

83. В Регламент № 1/2003 целта на европейския вътрешен пазар⁹³ за възможно най-еднакво и ефективно прилагане на правилата на конкуренцията не се постига с определянето на изключителни правомощия на отделни органи по конкуренцията, а в много по-голяма степен с това, че Европейската комисия и националните органи по конкуренцията си сътрудничат в мрежа (ЕМК) и осъществяват в рамките на нея координация на действията си⁹⁴. Така разпоредбите на член 3 и на член 16 от Регламент № 1/2003 осигуряват предимството на правото на Съюза.

84. Обстоятелството, че органите по конкуренцията на държавите членки могат да предприемат действия дори и когато Комисията вече е постановила своето решение, не на последно място може да се установи още при прочита на член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003. Посочената разпоредба именно не отнема правомощията на националните органи да предприемат действия след Комисията, а им забранява единствено да вземат решения, които биха били в противоречие с предишно решение на Комисията⁹⁵.

85. Наистина, както е формулиран, член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003 разглежда само прилагането от националните органи по конкуренцията на правото на конкуренция на Съюза (т.е. прилагането на член 81 ЕО, съотв. член 82 ЕО, понастоящем член 101 ДФЕС, съотв. член 102 ДФЕС). Същата уредба обаче би следвало да действа едва когато националните органи по конкуренцията искат да приложат националното право на конкуренция. Ако националните органи по конкуренцията имат право да приложат и правото на Съюза, след като Комисията е постановила решение, то те би трябвало да могат да приложат и националното право, при условие че спазват разпоредбите с по-висок ранг на правото на Съюза по смисъла на член 3 от Регламент № 1/2003.

86. Не би било уместно приложното поле на член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003 да се разбира толкова тясно, колкото предлагат запитващата юрисдикция и жалбоподателите по главното производство⁹⁶.

87. Жалбоподателите по главното производство изтъкват, че разпоредбата на член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003 позволявала на националните органи по конкуренцията да преследват такива участници в картели, които преди това Европейската комисия не е включила в решението си. В тази връзка обаче следва да се отбележи, че член 16, параграф 2 регламентира единствено съвсем общо връзката между решения на национални органи по конкуренцията „по споразумения, решения или практики“ и вече съществуващи решения на Европейската комисия, без значение от предмета на посочените решения на Комисията и от техните адресати. В частност на националните органи по конкуренцията се забранява да вземат решения, които биха били в противоречие с решението, прието от Комисията. Така се формулира *забрана за дерогация* и се гарантира предимството на правото на Съюза.

93 — Съображения 8, 17 и 22 от Регламент № 1/2003; вж. също Решение от 7 декември 2010 г. по дело VEBIC (C-439/08, Сборник, стр. I-12471, точка 19) и Решение от 14 юни 2011 г. по дело Pflaiderer (C-360/09, Сборник, стр. I-5161, точка 19).

94 — Съображение 15 от Регламент № 1/2003, както и съображение 8, първо изречение и съображение 17. Вж. още Решение от 11 юни 2009 г. по дело X (C-429/07, Сборник, стр. I-4833, точки 20 и 21) и Решение по дело Tele 2 Polska (посочено по-горе в бележка под линия 81, точка 26), в което също се изтъква, че за да се гарантира съгласуваното прилагане на правилата за конкуренция в държавите членки, с Регламент № 1/2003 е установен механизъм за сътрудничество между Комисията и националните органи по конкуренция в рамките на общия принцип на лоялно сътрудничество.

95 — Член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003 в крайна сметка само утвърждава вече съществуваща съдебна практика; вж. Решение от 28 февруари 1991 г. по дело Delimitis (C-234/89, Recueil, стр. I-935, точка 47) и Решение от 29 април 2004 г. по дело IMS Health (C-418/01, Recueil, стр. I-5039, точка 19).

96 — Тълкуване в светлината на целите на разпоредба не може да има като резултат да лиши ясният и точен текст на тази разпоредба от каквото и да е полезно действие (Решение от 26 октомври 2006 г. по дело Европейска Общност (C-199/05, Recueil, стр. I-10485, точка 42 и Решение от 22 март 2007 г. по дело Комисия/Белгия, C-437/04, Сборник, стр. I-2513, точка 56 in fine).

88. Член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003 не следва да се ограничава и до изключително редкия случай, когато по силата на член 10 от Регламент № 1/2003 Европейската комисия предварително е постановила неприложимостта на член 81 ЕО или на член 82 ЕО (понастоящем членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС)⁹⁷. За разлика именно от становището на запитващата юрисдикция и на някои участници в производството, поради изключително общата си формулировка и систематика включеният в глава „Сътрудничество“ член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003 обхваща всички възможни решения, които Комисията може да е взела въз основа на Регламент № 1/2003, като в никакъв случай не се ограничава до определен тип решения.

89. Съображение 18 от Регламент № 1/2003 също не бива да се разбира погрешно в посока, че законодателят на Съюза е искал да отнеме правомощията на националните органи по конкуренцията да прилагат националното право на конкуренция, когато Комисията, от своя страна, е постановила решение. Наистина посоченото съображение 18 формулира целта „по всеки казус да работи само един орган“. Тук обаче не става въпрос за общо правило, което би било характерно за цялата европейска система на прилагане на правото на конкуренция съгласно Регламент № 1/2003. В много по-голяма степен посочената цел е свързана с една съвсем конкретна разпоредба на Регламент № 1/2003, а именно с член 13 от него. Той гласи, че всеки орган по конкуренцията в рамките на ЕМК има *възможност* да спре образуваните пред него производства или да остави жалбите без разглеждане, когато друг орган работи по казуса. Въпросните органи обаче в никакъв случай не са *дължни* да подхождат по този начин.

90. В крайна сметка и принципът на пропорционалност в контекста на предоставянето на правомощия (член 5, параграф 4 ДЕС, предишен член 5, параграф 3 ЕО) не подкрепя тълкуване на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003, според което, когато Комисията образува производство, националните органи по конкуренцията *трайно и окончателно* се освобождават от правомощията си по прилагане на националното право на конкуренция. В системата на Договорите този принцип на пропорционалност, на който законодателят на Съюза изрично се е позовал в преамбюла на Регламент № 1/2003⁹⁸, има основополагащо, дори конституционноправно значение. Според него действията на Съюза като съдържание и форма не трябва да прехвърлят границите на необходимото, за да се постигнат целите на Договорите. Целта на Регламент № 1/2003 е в система на децентрализирано прилагане да допринесе за прилагането на правилата на конкуренцията на Съюза⁹⁹, като се осигури еднаквото прилагане на правото на Съюза¹⁰⁰. В тази връзка не е необходимо органите по конкуренцията на държавите членки трайно и окончателно да бъдат освобождавани от правомощията за прилагане на тяхното национално право на конкуренция. Достатъчно е посочените правомощия да им бъдат отнети за периода, в който тече образувано от Комисията производство, и след приключването му да бъдат задължени да се съобразят с постановеното от Комисията решение¹⁰¹.

91. Дори и само въз основа на тези общи съображения относно нормативното съдържание на член 11, параграф 6 от Регламент № 1/2003 може да се направи извод, че когато Комисията образува производство за постановяване на решение съгласно глава III от Регламент № 1/2003, националните органи по конкуренцията не се освобождават трайно и окончателно от правомощията си по прилагане на националното право на конкуренция. В много по-голяма степен те, когато Комисията приключи производството си, могат да решават сами в границите на правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*).

97 — Както се пояснява в съображение 14 от Регламент № 1/2003, решения по член 10 от посочения регламент се вземат „в изключителни случаи, когато общественият интерес в Общността налага това“.

98 — Съображение 34 от Регламент № 1/2003.

99 — Вж. съображения 8 и 34 от Регламент № 1/2003, както и в допълнение съображения 1, 5 и 6 от същия регламент.

100 — Съображения 17 и 22 от Регламент № 1/2003.

101 — Вж. в това отношение вече посочения член 16, параграф 2 от Регламент № 1/2003.

б) Допълнителни съображения относно периода преди присъединяването на нова държава членка към Европейския съюз

92. В рамките на настоящото производство следва да се допълни, че по данни на запитващата юрисдикция спорното решение на чешкия орган по конкуренцията се отнася изключително до антиконкурентните последици от действията на въпросния картел преди 1 май 2004 г., т.е. единствено до периода преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз.

93. Както вече беше изложено¹⁰², през този период член 81 ЕО не се е прилагал в Чешката република и не може да се приложи в посочената държава с обратна сила по отношение на евентуални антиконкурентни последици вследствие на непрекъснато нарушение през въпросния период.

94. Така действието на член 11, параграф 6 във връзка с член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 не може по отношение на посочения период да възпрепятства прилагането на националните разпоредби от правото на конкуренция, както са утвърдени в член 3 от чешкия закон за защита на конкуренцията. За въпросния период преди 1 май 2004 г. не следва да съществуват опасения нито за спор за компетентност между Комисията и чешкия орган по конкуренцията, нито става дума за избягване на противоречия в преценката между член 81 ЕО и национално конкурентно право. По презумпция националното право не може да влезе в противоречие с разпоредба от правото на Съюза, която не се прилага по време на въпросния период.

95. Дори и ако обаче за периода преди 1 май 2004 г. бихме искали да се ориентираме по целите на новата система съгласно Регламент № 1/2003, това еднозначно би подкрепило, а не отхвърлило прилагането от чешкия орган по конкуренцията на националното право на конкуренция. Защото обстоятелството, че в определен отделен регион на вътрешния пазар за определен период дадено картелно нарушение не може да бъде преследвано (освен ако са изпълнени държавноправните условия и не е настъпил срокът на погасяване по давност), това би противоречало диаметрално на фундаменталната концепция за създаване на еднакви условия на вътрешния пазар¹⁰³ и за „защитата на конкуренцията на пазара“¹⁰⁴. Именно в конкретния случай прилагането на националното право на конкуренция е било единствената възможност за санкциониране на евентуални антиконкурентни последици вследствие на действията на спорния картел в Чешката република преди присъединяването ѝ към Европейския съюз.

в) Междинно заключение

96. Следователно в обобщение от член 11, параграф 6, първо изречение във връзка с член 3, параграф 1, първо изречение от Регламент № 1/2003 не следва наличие на трайна и окончателна пречка за прилагането на националното право на конкуренция. Това обаче важи само при спазване на евентуалните ограничения, които биха могли да произтекат от правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*). Следващият раздел е посветен на последния правен проблем в рамките на настоящото производство.

102 — Вж. в това отношение моето становище по първия преюдициален въпрос (точки 37—68 от настоящото заключение).

103 — Съображение 8 от Регламент № 1/2003.

104 — Съображение 9, първо изречение от Регламент № 1/2003 (в същия смисъл и съображение 25).

2. Правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*)

97. Остава да се изясни дали в производство като настоящото правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*) е в противоречие с прилагането от националния орган по конкуренцията на националното право на конкуренция.

98. Запитващата юрисдикция и жалбоподателите по главното производство считат, че с Решението на Комисията от 24 януари 2007 г. антиконкурентните последици от дейността на спорния картел в Чешката република преди присъединяването ѝ към Европейския съюз вече били санкционирани. Затова те изхождат оттам, че наложената отделно от чешкия орган по конкуренцията глоба нарушава принципа *ne bis in idem*.

99. На равнището на Съюза принципът *ne bis in idem* е закрепен като общ правен принцип¹⁰⁵ и съгласно член 50 от Хартата на основните права вече се ползва с ранг на основно право на Съюза.

100. Закрепването на принципа *ne bis in idem* на нивото на Съюза води дотам, че приложното му поле излиза извън чисто националните случаи и важи също за трансгранични обстоятелства¹⁰⁶, което подпомага свободното движение на гражданите на Съюза и постигането на целта за възможно най-безпрепятствено движение на стоки в рамките на европейския вътрешен пазар.

а) Приложимост на правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление

101. Всъщност безспорно е, че с оглед на своя наказателноправен характер¹⁰⁷ принципът *ne bis in idem* следва да бъде зачитан в рамките на производства за налагане на глоби съгласно правото на конкуренция¹⁰⁸. Въпреки това в конкретния случай Комисията се съмнява в приложимостта на посочения принцип поне доколкото става въпрос за член 50 от Хартата на основните права.

і) Материална приложимост

102. Комисията изтъква, че Хартата на основните права била приложима само при изпълнение на правото на Съюза. Тъй като в рамките на настоящото производство в спорното си решение чешкият орган по конкуренцията се е опирал само на националното право на конкуренция, той не бил обвързан с Хартата.

105 — Постоянна съдебна практика; вж. Решение от 5 май 1966 г. по дело Gutmann/Комисия (18/65 и 35/65, Recueil, стр. 154 и 178), Решение от 15 октомври 2002 г. по дело Limburgse Vinyl Maatschappij и др./Комисия („LVM“, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P и C-254/99 P, Recueil, стр. I-8375, точка 59) и Решение от 29 юни 2006 г. по дело Showa Denko/Комисия („Showa Denko“, C-289/04 P, Recueil, стр. I-5859, точка 50).

106 — Вж. свързаните с член 50 Разяснения относно Хартата на основните права (ОВ С 303, 2007 г., стр. 17 [31]). Особено ясно трансграничният елемент на правото на Съюза всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление е засегнат в член 54 КСПШ (вж. по-специално Решение от 11 декември 2008 г. по дело Bourquain (C-297/07, Сборник, стр. I-9425).

107 — Относно наказателноправния характер вж. доказателствата, посочени по-горе в бележка под линия 54.

108 — Постоянна съдебна практика; вж. Решение по дело LVM (посочено по-горе в бележка под линия 105, точка 59), Решение от 7 януари 2004 г. по дело Aalborg Portland и др./Комисия („Aalborg Portland“, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P и C-219/00 P, Recueil, стр. I-123, точки 338—340) и Решение по дело Showa Denko (посочено по-горе в бележка под линия 105, точка 50).

103. Това възражение не може да бъде прието. Вярно е наистина, че съгласно член 51, параграф 1 от Хартата на основните права същата се отнася „за държавите членки единствено когато те прилагат правото на Съюза“¹⁰⁹. Самото обстоятелство обаче, че от материална гледна точка в рамките на настоящото производство се прилага националното право на конкуренция, не означава липса на разпоредби от правото на Съюза, които да се отнасят до разглеждането на конкретния случай.

104. Както вече посочих¹¹⁰, след датата на присъединяването ѝ към Европейския съюз в Чешката република са приложими именно процесуалноправните, а не материалноправните разпоредби на Регламент № 1/2003. Тук не на последно място попадат и разпоредбите и принципите относно разпределянето на правомощията в рамките на Мрежата от европейските органи по конкуренция, създадена с Регламент № 1/2003¹¹¹. Посочените разпоредби и принципи трябва да бъдат тълкувани и прилагани в съответствие с първичното право на Съюза, включително с основните права на Съюза.

105. Следователно след 1 май 2004 г. чешкият орган по конкуренцията има право да провежда производства по налагане на глоби за картели съгласно националното му право на конкуренция само и доколкото Регламент № 1/2003, тълкуван и прилаган в светлината на основните права на Съюза, предоставя възможност за това.

106. Към посочените основни права на Съюза, които следва да се вземат предвид при определяне на оставащата свобода на действие на чешкия орган по конкуренцията, в частност спада принципът *ne bis in idem*, както е уреден в член 50 от Хартата на основните права, защото посоченият принцип има не само материалноправно, но и процесуалноправно действие. Наред със защитата на обвиняемия, принципът *ne bis in idem* трябва да спомага например за избягване на спорове за компетентност (т.нар. положителни спорове за компетентност) между различните органи, които евентуално могат да се занимават с едно и също наказателно дело или с едно и също производство за нарушение¹¹².

ii) Прилагане във времето

107. За пълнота ще добавя и две кратки разсъждения относно прилагането във времето на принципа *ne bis in idem*.

108. От една страна, следва да се напомни, че през 2006 г. и 2007 г. Хартата на основните права все още няма сравнимо с първичното право обвързващо правно действие¹¹³. Още тогава обаче тя като източник за тълкуване на правото дава яснота относно гарантираните от правото на Съюза основни права¹¹⁴. В приложното поле на Регламент № 1/2003 това важи още повече, тъй като в преамбюла му Хартата е посочена изрично¹¹⁵. Затова посочените в Хартата основни права следва да се спазват в рамките на Регламент № 1/2003, считано от 1 май 2004 г., т.е. от датата, когато посоченият регламент влиза в сила както в старите, така и в новите държави членки.

109 — Относно тълкуването на член 51, параграф 1 от Хартата на основните права вж. в частност заключението на генералния адвокат Вот от 5 април 2011 г. по висящо дело Scattolon (C-108/10, все още непубликувано в Сборника, точки 116—120).

110 — Вж. точки 42 и 44 от настоящото заключение.

111 — Съображение 15 от Регламент № 1/2003.

112 — Вж. в тази връзка напр. *Зелената книга на спорете за компетентност и принципа ne bis in idem в наказателни производства*, представена от Комисията на 23 декември 2005 г. (СОМ(2005) 696 окончателен), в частност въвеждащите бележки в раздел 1 („Контекст“).

113 — Хартата на основните права получава правен статут на договор едва с влизането в сила на Договора от Лисабон на 1 декември 2009 г. (член 6, параграф 1, първа алинея ЕС).

114 — Вж. по-специално Решение от 13 март 2007 г. по дело Unibet (C-432/05, Сборник, стр. I-2271, точка 37) и Решение от 27 юни 2006 г. по дело Парламент/Съвет (C-540/03, Rescuil, стр. I-5769, точка 38), както и моето заключение от 8 септември 2005 г. по дело Парламент/Съвет (C-540/03, посочено по-горе, точка 108) и Решение от 29 април 2010 г. по дело Akzo Nobel Chemicals и Akros Chemicals/Комисия и др. (Решение от 14 септември 2010 г., C-550/07 P, Сборник, стр. I-8301, точка 36).

115 — Съображение 37 от Регламент № 1/2003.

109. От друга страна, следва да се отбележи, че спорното решение на чешкия орган по конкуренцията за налагане на глоба се отнася до период преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз. Релевантен за прилагането *ratione temporis* на принципа *ne bis in idem* на правото на Съюза обаче не е моментът на извършване на преследваното деяние, а моментът на образуването на съответното наказателно производство или на производството за налагане на глоба¹¹⁶. През 2006 г., когато чешкият орган по конкуренцията образува своето производство за налагане на глоба по това дело, Чешката република вече е член на Европейския съюз и следователно е длъжна да спазва принципа *ne bis in idem* от правото на Съюза.

110. Следователно в обобщение няма аргументи и против прилагането *ratione temporis* на принципа *ne bis in idem* на правото на Съюза.

б) Гарантиран обхват на правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление: какво е *idem*?

111. Формулировката на принципа *ne bis in idem*, така както е закрепена в член 50 от Хартата на основните права, гласи, че никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона.

112. Във връзка с правото на конкуренция принципът *ne bis in idem* не допуска предприятие да бъде наказвано или преследвано за антиконкурентни действия, за които с предходно влязло в сила решение то вече е било наказано или е било установено, че не носи отговорност¹¹⁷.

113. Както често се случва в производствата, свързани с картели, спорът в дадения случай е по какви критерии следва да бъде установено дали при налагането им от чешкия орган по конкуренцията на глоби въпросните предприятия са повторно преследвани или наказвани заради *едни и същи антиконкурентни действия*. Затова трябва да се изясни какво се крие зад понятието „*idem*“.

114. Досега в рамките на производства във връзка с правото на конкуренция съдилищата на Съюза изхождаха оттам, че прилагането на принципа *ne bis in idem* зависи от наличието на три условия, а именно идентичност на деянията, на извършителя на нарушението и на защитения правен интерес¹¹⁸. Следователно принципът *ne bis in idem* забранява едно и също лице да бъде санкционирано повече от един път за едно и също неправомерно поведение, за да бъде защитено едно и също правно благо¹¹⁹.

115. От трите посочени условия прилагането на първите две, т.е. идентичност на деянията и един и същ извършител на нарушението, не поражда противоречия. Спорно е обаче действието на третото условие — на критерия за един и същ защитен правен интерес. Като се е позовал на последния критерий, в случаи на картели Съдът е отхвърлил правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление в отношенията между Съюза и трети държави¹²⁰.

116 — В този смисъл Решение от 9 март 2006 г. по дело Van Esbroeck (C-436/04, Recueil, стр. I-2333, точки 21—24).

117 — Решение по дело LVM (посочено по-горе в бележка под линия 105, точка 59).

118 — Решение по дело Aalborg Portland (посочено по-горе в бележка под линия 108, точка 338).

119 — Пак там.

120 — Решение по дело Showa Denko (посочено в бележка под линия 105, в частност точки 52—56), Решение от 29 юни 2006 г. по дело SGL Carbon/Комисия (C-308/04 P, Recueil, стр. I-5977, точки 28—32) и Решение от 10 май 2007 г. по дело SGL Carbon/Комисия (C-328/05 P, Сборник, стр. I-3921, точки 24—30).

116. Съдът обаче не е използвал посоченото трето условие в други области на правото освен във връзка с правото на конкуренция. Така в рамките на дисциплинарно производство, свързано с публичната служба, той се е основал единствено на фактическата обстановка (като е разгледал дали става въпрос за „други обстоятелства“) ¹²¹. В областта на пространството на свобода, сигурност и правосъдие (член 54 от КПСШ ¹²² и Европейска заповед за арест ¹²³) Съдът дори изрично е заявил, че критерият за идентичност на защитения правен интерес не е релевантен ¹²⁴. Според постоянната съдебна практика той счита, че там единственият релевантен критерий е този за идентичност на фактите, съставляващи признаците от обективна страна, схващани като наличие на съвкупност от неразделно свързани помежду си конкретни обстоятелства ¹²⁵.

117. Подобно различно тълкуване и прилагане на принципа *ne bis in idem* според областта на правото противоречи на еднаквото прилагане на правото на Съюза. От основополагащото значение на принципа *ne bis in idem* като водещ принцип на правото на Съюза със статут на основно право следва, че съдържанието му не може по същество да се различава в зависимост от съответната правна област ¹²⁶. За да се определи какви гаранции предоставя принципът *ne bis in idem*, така както е закрепен в член 50 от Хартата на основните права, за цялото право на Съюза трябва да важат едни и същи критерии без значение от съответната област. Надзорният орган на ЕАСТ с основание обръща внимание на този въпрос.

118. Фактически няма каквото и да било основание при производствата, свързани с правото на конкуренция, принципът *ne bis in idem* да е подчинен на различни условия. Защото както в рамките на член 54 от КПСШ посоченият принцип има за цел да осигури свободното движение на гражданите на Съюза на територията му като „пространство на свобода, сигурност и правосъдие“ ¹²⁷, така в правото на конкуренция той допринася на всички предприятия в Европейския съюз да бъдат наложени общи правила в областта на конкуренцията и за тях да бъдат създадени еднакви условия за конкуренция във вътрешния пазар (т.нар. „level playing field“).

119. Когато се идентифицират релевантните критерии за определяне на понятието „*idem*“, следва да се има предвид, че в правния ред на Съюза правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление в голяма степен почива на едно основно право от ЕКПЧ ¹²⁸, и по-точно на член 4, параграф 1 от Протокол № 7 към ЕКПЧ, без значение, че посоченият протокол и до днес не е ратифициран от всички държави — членки на Съюза ¹²⁹. За тази голяма

121 — Решение по дело Gutmann/EAG-Комисия (посочено по-горе в бележка под линия 105, стр. 178).

122 — Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген (КПСШ) (ОВ L 239, 2000 г., стр. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 183).

123 — Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3).

124 — Решение по дело Van Esbroeck (посочено по-горе в бележка под линия 116, точка 32).

125 — Решение по дело Van Esbroeck (посочено по-горе в бележка под линия 116, точки 27, 32 и 36), Решение от 28 септември 2006 г. по дело Gasparini и др. (C-467/04, Recueil, стр. I-9199, точка 54), Решение от 28 септември 2006 г. по дело Van Straaten (C-150/05, Recueil, стр. I-9327, точки 41, 47 и 48), Решение от 18 юли 2007 г. по дело Kraaijenbrink (C-367/05, Сборник, стр. I-6619, точки 26 и 28) и Решение от 16 ноември 2010 г. по дело Mantello (C-261/09, Сборник, стр. I-11477, точка 39).

126 — В този смисъл също и заключението на генералния адвокат Sharpston от 15 юни 2006 г. по дело Gasparini и др. (посочено по-горе в бележка под линия 125, точка 156).

127 — Решение по дело Van Esbroeck (посочено по-горе в бележка под линия 116, точки 33–35); вж. освен това и посочените в бележка под линия 125 Решение по дело Gasparini и др. (точка 27) и Решение по дело Van Straaten (точки 45–47, 57 и 58), както и Решение от 18 юли 2007 г. по дело Kretzinger (C-288/05, Сборник, стр. I-6441, точка 33).

128 — Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „ЕКПЧ“, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.).

129 — До този момент четири държави — членки на Европейския съюз (Белгия, Германия, Нидерландия и Обединеното кралство), не са ратифицирали Протокол № 7 към ЕКПЧ.

близост напомнят не само разясненията относно член 50 от Хартата на основните права, които юрисдикциите на Съюза и на държавите членки трябва да вземат надлежно под внимание¹³⁰, но и досегашната съдебна практика на нашия Съд относно общия принцип на правото на Съюза *ne bis in idem*¹³¹.

120. В този смисъл е приложим принципът на хомогенност¹³², съгласно който основните права, които са включени в Хартата и съответстват на права, гарантирани от ЕКПЧ, имат същия смисъл и обхват като дадените им в ЕКПЧ. Казано по друг начин, член 4, параграф 1 от Протокол № 7 към ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), установява минимален стандарт, чието спазване в правото на Съюза трябва да бъде гарантирано при тълкуването и прилагането на принципа *ne bis in idem*.

121. След като дълго време съдебната практика на ЕСПЧ относно понятието „*idem*“ не беше еднаква, в едно решение от принципно значение от 2009 г. посоченият съд правилно признава, че член 4 от Протокол № 7 към ЕКПЧ не допуска някой да бъде подложен на наказателно преследване или наказван повторно за деяние, състоящо се от идентични или по същество от същите фактически обстоятелства¹³³. Това означава, че ЕСПЧ се основава само на идентичността на фактите, като изрично изключва правната им квалификация¹³⁴. Впрочем тук той до голяма степен се ръководи от съдебната практика на нашия Съд относно пространството на свобода, сигурност и правосъдие¹³⁵. Освен това, когато описва какво следва да се разбира под идентичност на фактите, ЕСПЧ използва формулировки, напълно аналогични на тези на нашия Съд. Няма основания да се счита, че ЕСПЧ би могъл да клони в посока специално в областта на правото на конкуренция да приеме не толкова широк обхват на сигурността, гарантирана от принципа *ne bis in idem*¹³⁶. Напротив, ЕСПЧ действително цитира нашето Решение по дело Aalborg Portland заедно с критерия за идентичност на защитения правен интерес, но не го превръща в основа на своето тълкуване на принципа *ne bis in idem*¹³⁷.

122. На тази основа оттук нататък при тълкуването и прилагането на понятието „*idem*“ в рамките на утвърденото в правото на Съюза право на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление релевантна следва да бъде единствено идентичността на фактите (която по принуда включва и идентичността на извършителя на нарушението¹³⁸).

130 — Член 6, параграф 1, трета алинея ЕС и член 52, параграф 7 от Хартата на основните права.

131 — Решение по дело LVM (посочено по-горе в бележка под линия 105, точка 59) и Решение по дело Showa Denko (посочено по-горе в бележка под линия 105, точка 50).

132 — Член 6, параграф 1, трета алинея ЕС и член 52, параграф 3, първо изречение от Хартата на основните права.

133 — ЕСПЧ, Решение по дело Zolotukhin *c/y* Русия (голям състав) от 10 февруари 2009 г. (№ 14939/03, § 82, все още непубликувано в *Recueil des arrêts et décisions*): „[...] l'article 4 du Protocole № 7 doit être compris comme interdisant de poursuivre ou de juger une personne pour une seconde „infraction“ pour autant que celle-ci a pour origine des faits identiques ou des faits qui sont en substance les mêmes“.

134 — Решение по дело Zolotukhin *c/y* Русия (посочено в бележка под линия 133, § 81).

135 — ЕСПЧ се позовава в частност на Решение по дело Van Esbroeck (посочено по-горе в бележка под линия 116) и на Решение по дело Kraaijenbrink (посочено по-горе в бележка под линия 121), които са частично възпроизведени в неговото Решение по дело Zolotukhin *c/y* Русия (посочено по-горе в бележка под линия 133, § 37 и § 38).

136 — В Решение по дело Jussila *c/y* Финландия (голям състав) от 23 ноември 2006 г. (№ 73053/01, *Recueil des arrêts et décisions* 2006-XIV, § 43) ЕСПЧ не включва правото на конкуренция към класическото наказателно право и счита, че наказателноправните гаранции по член 6 от ЕКПЧ не следва да се прилагат в цялата си строгост извън „твърдото ядро“ на наказателното право. В Решението по дело Zolotukhin *c/y* Русия (посочено по-горе в бележка под линия 133) обаче липсват разсъждения, които биха могли да аргументират специалното положение на правото на конкуренция с оглед на принципа *ne bis in idem*.

137 — В Решението по дело Zolotukhin *c/y* Русия (посочено по-горе в бележка под линия 133, § 36) ЕСПЧ цитира частта от Решение по дело Aalborg Portland (посочено по-горе в бележка под линия 108, точка 338), където се говори за идентичността на защитения правен интерес.

138 — Изискването за един и същи извършител на нарушението се признава и от ЕСПЧ в Решение по дело Zolotukhin *c/y* Русия (посочено по-горе в бележка под линия 133, § 84). Там той се позовава на „съвкупността от конкретни фактически обстоятелства, които се отнасят до един и същи извършител и са неделимо свързани както по време, така и в пространството“ („un ensemble de circonstances factuelles concrètes impliquant le même contrevenant et indissociablement liées entre elles dans le temps et l'espace“); курсивът е мой.

123. Запазването на критерия за един и същи защитен правен интерес в крайна сметка би довело до стесняване на приложното поле на утвърденото в правото на Съюза право на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление, а обхватът на гарантираната от посоченото право сигурност да остане под минималния стандарт, предвиден в член 4, параграф 1 от Протокол № 7 към ЕКПЧ. Това не би било съвместимо с принципа на хомогенност. Както ще изясня по-нататък¹³⁹, проблемите по отношение на трети държави, които до този момент Съдът е решавал въз основа на критерия за един и същи защитен правен интерес, и в бъдеще могат да бъдат вземани предвид по подходящ начин — в рамките на проверката за идентичност на фактите.

124. Следователно може да се установи, че определянето на понятието „idem“ по смисъла на принципа *ne bis in idem* зависи единствено от идентичността на фактите, схващани като наличие на съвкупност от неразделно свързани помежду си факти, независимо от тяхната правна квалификация или от защитения правен интерес. Тоест трябва да става дума за същото или по същество за идентично фактическо положение.

в) Прилагане към настоящия случай: липса на *idem*

125. Пренесено върху настоящия случай, представеното преди малко тълкуване на понятието „idem“ означава, че следва да се провери дали решението на Комисията¹⁴⁰ и решението на чешкия орган по конкуренцията¹⁴¹ се отнасят до едни и същи факти, т.е. до същото или по същество до идентично фактическо положение.

і) Територията и периодът, по отношение на които действията на картела оказват или могат да окажат влияние, представляват съществени елементи от фактическото положение

126. Логично би било да се приеме, че е налице идентичност на фактите винаги когато решенията на органите по конкуренцията се отнасят до един и същи картел. Запитващата юрисдикция и някои от страните по производството изглежда клонят към това изключително широко разбиране на понятието за *idem*.

127. Така обаче на заден план биха останали особеностите, които като цяло характеризират нарушенията на правото на конкуренция, и в частност картелите.

128. Картелите са забранени и се преследват именно защото оказват вредно влияние върху конкуренцията или поне могат да окажат такова отрицателно влияние. Казано съгласно формулировката на член 81, параграф 1 ЕО (понастоящем член 101, параграф 1 ДФЕС), това означава, че органите по конкуренцията санкционират участващите в картел предприятия, защото тази практика има за своя цел или резултат предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията.

139 — Вж. по този въпрос по-горе точки 125—134 от настоящото заключение, и в частност точки 131—133.

140 — Вж. в това отношение точка 20 по-горе от настоящото заключение.

141 — Вж. в това отношение точки 23 и 24 по-горе от настоящото заключение.

129. Не може да се прецени абстрактно дали в конкретен случай целта или резултатът се изразяват в предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията, а винаги трябва да се прави проверка с оглед на определен период или на определена територия¹⁴². Възможност по силата на член 81 ЕО (понастоящем член 101 ДФЕС) санкционираното деяние е не самото картелно споразумение, а неговото осъществяване¹⁴³. Именно то води до намеса в структурата на конкуренцията, което в крайна сметка може да се отрази неблагоприятно и върху потребителите на съответната територия по съответното време.

130. Затова по отношение на картелните практики към фактите, за които се прилага принципът *ne bis in idem*, по необходимост винаги спадат периодът и територията, върху които картелното споразумение е довело до антиконкурентни последици (т.нар. ограничаване на конкуренцията с „оглед на резултата“) или е могло да окаже такова влияние (т.нар. ограничаване на конкуренцията с „оглед на целта“). Това няма нищо общо със защитения правен интерес или с правната квалификация на фактите; реалното или потенциално влияние на даден картел в много по-голяма степен представлява неразделна част от фактите, заради които органите по конкуренцията санкционират картелите и след това нямат право да ги санкционират втори път (*ne bis in idem*)¹⁴⁴.

131. Утвърденото в правото на Съюза право на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*) не допуска в рамките на Европейското икономическо пространство няколко органа по конкуренцията или съдилища да налагат санкции за антиконкурентни последици от действията на един и същи картел по отношение на една и съща територия и на един и същи период¹⁴⁵. За разлика от това обаче принципът *ne bis in idem* в никакъв случай не забранява в рамките на ЕИО няколко органа по конкуренцията или съдилища да преследват ограниченията на конкуренцията с оглед на целта или на резултата, предизвикани от един и същи картел на различни територии или за различни периоди.

132. *A fortiori* принципът *ne bis in idem* изобщо не влиза в противоречие с възможността международен картел, от една страна, да бъде преследван от органи в рамките на ЕИО, и от друга, от органите на трети държави на съответните им територии¹⁴⁶. Това е видно и от формулировката на член 50 от Хартата на основните права, който се отнася до оправдаване или осъждане „на територията на Съюза“ с окончателно съдебно решение.

133. Принципът *ne bis in idem* има за цел да предотврати предприятията да бъдат многократно преследвани и евентуално многократно санкционирани за антиконкурентните последици — с оглед на целта или с оглед на резултата — вследствие на техните съгласувани практики. Той няма за цел антиконкурентните последици от подобни практики да останат ненаказани в рамките на определена територия за определен период.

142 — Тук под „територия“ не се има предвид пространствено релевантния пазар по смисъла на конкурентния анализ, а територията, на която дадената практика има за своя цел или резултат предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията.

143 — Решение от 14 декември 1972 г. по дело *Boehringer Mannheim/Комисия* (7/72, Recueil, стр. 1281, точка 6); в същия смисъл Решение от 27 септември 1988 г. по дело *Ahlström Osakeyhtiö и др./Комисия* (89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 и 125/85-129/85, Recueil, стр. 5193, точка 16).

144 — В този смисъл трябва да се разбира и Решение от 18 май 2006 г. по дело *Archer Daniels Midland и Archer Daniels Midland Ingredients/Комисия* (C-397/03 P, Recueil, стр. I-4429, точки 68 и 69, във връзка с точка 64). В посоченото решение Съдът подчертава, че „действията не са едни и същи“ (точка 69), когато санкциите за осъществяването или въздействието на картелна практика се налагат на различни „пазари“ (точка 69) или „територии“ (точка 66); в посоченото дело това, от една страна, е територията на трета държава, а от друга, територията на тогавашната Европейска общност.

145 — В този смисъл Решение по дело *Showa Denko* (посочено по-горе в бележка под линия 105, точка 54).

146 — Вж. също Решение по дело *Archer Daniels Midland* (посочено по-горе в бележка под линия 144, точки 68 и 69).

134. Въз основа на това в рамките на настоящото производство правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление също може да бъде упражнено, ако и доколкото решението на Комисията и решението на чешкия орган по конкуренцията се отнасят до същите територии и до същите периоди. Обстоятелството само по себе си, че ставало дума за един-единствен международен („световен“) картел, който е действал непрекъснато за по-дълъг период, не е достатъчно, за да се приеме, че е налице *idem*.

ii) Решението на Комисията и решението на чешкия орган по конкуренцията не се отнасят до едно и също влияние на картела

135. Дали решенията на два органа по конкуренцията се отнасят до едно и също или по същество до идентично фактическо положение, така че да става дума за едни и същи факти, по принцип зависи от преценката им, която за разглежданите в преюдициалното производство факти не е от компетентността на Съда, а на запитващата юрисдикция¹⁴⁷.

136. Все пак в рамките на настоящото производство следва да се вземе предвид, че едно от спорните решения представлява правен акт на Европейската комисия по смисъла на член 249, четвърта алинея ЕО (понастоящем член 288, четвърта алинея ДФЕС), т.е. акт на институция на Съюза. Тълкуването на такъв акт е от първостепенната компетентност на Съда в производството по преюдициалното запитване (член 267, първа алинея, буква б) ДФЕС). Следователно Съдът може да предостави на запитващата юрисдикция информация относно значението на Решението на Комисията от 24 януари 2007 г. за налагането на глоби. С оглед на задачата му да дава пояснения, за да насочва запитващата юрисдикция при решаването на спора по главното производство¹⁴⁸, Съдът трябва да използва тази възможност.

137. За съжаление нито диспозитивът, нито съображенията, посочени в Решението от 24 януари 2004 г., изрично поясняват дали наложените глоби трябва да санкционират евентуални нарушения на конкуренцията — с оглед на целта или на резултата — на територията на Чешката република преди присъединяването ѝ към Европейския съюз, т.е. преди 1 май 2004 г.¹⁴⁹ Затова територията, за която се отнася решението на Комисията и наложените с него глоби, трябва да се определи чрез тълкуване.

138. Запитващата юрисдикция и жалбоподателите по главното производство считат, че решението на Комисията включва територията на Чешката република както за периода преди 1 май 2004 г., така и след него. Аргументи за това те откриват в частност в обстоятелството, че Комисията визира световен картел и че не е изключила изрично територията на Чешката република от обхвата на своето решение.

139. Решението на Комисията обаче може да се разбира и по друг начин. Първо, защото никъде в правната оценка на фактите не е изрично посочено, че в решението наистина са включени евентуални антиконкурентни последици от дейността на картела на територията на Чешката република преди присъединяването ѝ към Европейския съюз. Обратно, на много места

147 — Постоянна съдебна практика; вж. по-специално Решение от 15 ноември 1979 г. по дело Denkavit Futtermittel (36/79, Recueil, стр. 3439, точка 12), Решение от 19 януари 2006 г. по дело Vouanich (C-265/04, Recueil, стр. I-923, точка 54) и Решение от 8 септември 2010 г. по дело Winner Wetten (C-409/06, Сборник, стр. I-8015, точка 41) и Решение по дело Stoß и др. (C-316/07, C-316/07, C-358/07-C-360/07, C-409/07 и C-410/07, Сборник, стр. I-8069, точка 62).

148 — Постоянна съдебна практика; вж. Решение от 1 юли 2008 г. по дело МОТОВЕ (C-49/07, Сборник, стр. I-4863, точка 30), Решение от 11 септември 2008 г. по дело SEPSA (C-279/06, Сборник, стр. I-6681, точка 31) и Решение от 2 декември 2009 г. по дело Aventis Pasteur (C-358/08, Сборник, стр. I-11305, точка 50).

149 — Така напр. в съображение 478 от решението си Комисията изтъква, че нарушението е обхванало „най-малко цялата територия на ЕИП“ („the infringement covered at least the whole territory of the EEA“).

Комисията специално се позовава на последиците от действията на картела в рамките на Европейската общност и на ЕИП¹⁵⁰, като отчасти дори изрично говори за „тогавашните държави членки“ на Общността и за „договарящите се страни“ от ЕИП¹⁵¹ [неофициален превод].

140. Когато в решението на Комисията се говори за световен картел, това може да се разбира като пояснение на начина на функциониране на картела, без да посочва непременно кои антиконкурентни последици от действията на картела в крайна сметка са санкционирани с наложените от Комисията глоби. Доколкото Комисията допълнително се позовава на реализираните в световен мащаб обороти на участниците в картела¹⁵², това служи единствено за сравнение на относителната големина на въпросните предприятия, за да се вземе предвид тяхната фактическа способност да нанесат значителни вреди на пазара на комутационни апарати с газова изолация в ЕИП¹⁵³.

141. Начинът на определяне на глобите също показва, че в решението си Комисията все още не е включила държавите членки, присъединили се на 1 май 2004 г. Защото основа за определянето на глобите са били оборотите на участниците в картела, реализирани в ЕИП през 2003 г., т.е. в годината преди разширяването на Европейския съюз на изток¹⁵⁴.

142. Впрочем в подкрепа на тълкуването на решението на Комисията в посока, че то включва само антиконкурентните последици от действията на картела в рамките на ЕИП, говори и още един важен аргумент: приложното поле на актовете на институциите на Съюза не може да надхвърля приложното поле на техните правни основания¹⁵⁵. Както вече споменах, в периода преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз член 81 ЕО все още не се е прилагал на нейна територия, а преди 1 май 2004 г. Комисията не е имала правно основание да установи наличието на нарушение там¹⁵⁶. Ако въпреки това тя бе постановила решение, с което на предприятия се налагат глоби във връзка с техни действия на територията на Чешката република за периода преди 1 май 2004 г., тя щеше да надхвърли границите на своите правомощия.

143. В съответствие с постоянната съдебна практика общностният акт трябва, доколкото е възможно, да се тълкува по начин, който не поставя под съмнение неговата валидност¹⁵⁷. Когато общностен акт от вторичното общностно право може да се тълкува по няколко начина, следва да се предпочете тълкуването, съгласно което разпоредбата съответства на Договорите, а не онова, което води до установяване на несъвместимостта ѝ с тях¹⁵⁸.

144. Следователно в приложение на посочените принципи решението на Комисията от 24 януари 2007 г. следва да се тълкува в посока, че с наложените в него глоби не се санкционират нарушения на конкуренцията на територията на Чешката република в периода преди присъединяването ѝ към Европейския съюз.

150 — Вж. напр. съображения 2, 218, 248 и 300 от Решението на Комисията; вж. освен това член 1 от Решението на Комисията, където като нарушение се установява участието в споразумения и съгласувани практики в ЕИП.

151 — Съображение 218 от решението на Комисията; в същия смисъл съображения 321 и 322.

152 — Вж. в частност съображения 478, 481 и 482 от решението на Комисията.

153 — Решение по дело Archer Daniels Midland (посочено по-горе в бележка под линия 144, точки 73 и 74).

154 — Съображение 478 от решението на Комисията.

155 — В този смисъл Решение от 9 март 2006 г. по дело Комисия/Обединено кралство (C-65/04, Recueil, стр. I-2239, точка 27).

156 — Вж. в това отношение моите разсъждения по първия преюдициален въпрос (точки 37—68 от настоящото заключение); в същия смисъл Решение на Съда от 28 април 2010 г. по дело Gütermann/Комисия (T-456/05 и T-457/05, Сборник, стр. II-1443, точка 40).

157 — Решение от 19 ноември 2009 г. по дело Sturgeon и др. (посочено по-горе в бележка под линия 80, точка 47); в същия смисъл Решение от 4 октомври 2001 г. по дело Италия/Комисия (C-403/99, Recueil, стр. I-6883, точка 37).

158 — Решение от 13 декември 1983 г. по дело Комисия/Съвет (218/82, Recueil, стр. 4063, точка 15), Решение от 29 юни 1995 г. по дело Испания/Комисия (C-135/93, Recueil, стр. I-1651, точка 37) и Решение от 26 юни 2007 г. по дело Ordre des barreaux francophones et germanophone и др. (C-305/05, Сборник, стр. I-5305, точка 28).

145. Така следва да се установи, че решението на Комисията не включва антиконкурентни последици — с оглед на целта или с оглед на резултата — от действията на спорния картел на територията на Чешката република за периода преди 1 май 2004 г., докато по данни на запитващата юрисдикция с решението на чешкия орган по конкуренцията са наложени глоби само за посочената територия и за посочения период. Следователно и двете решения наистина са с предмет нарушения, които са допуснати от един и същи международен картел, но се отнасят до различни факти¹⁵⁹.

146. Следователно като цяло решението на Комисията и решението на чешкия орган по конкуренцията не се отнасят до едни и същи факти, така че като е постановил решението си, чешкият орган по конкуренцията не е нарушил правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление (принцип *ne bis in idem*).

3. Междинно заключение

147. В обобщение следва да се посочи, че ако националният орган по конкуренцията на съответната държава членка наложи санкции на предприятия, участващи в картел, за антиконкурентни последици от действията на картела на територията на тази държава членка преди нейното присъединяване към Европейския съюз, това не противоречи на установения в правото на Съюза принцип *ne bis in idem*, ако и доколкото наложените преди това от Европейската комисия глоби на същите участници в картела не са имали за предмет именно тези последици.

VI – Заключение

148. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалното запитване по следния начин:

- 1) Член 81 ЕО и член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 не се прилагат в държава членка, която се е присъединила към Европейския съюз на 1 май 2004 г., за периоди преди посочената дата на присъединяване, дори и когато става въпрос за преследване на международен картел, чиято дейност представлява едно-единствено и непрекъснато нарушение и който може да окаже влияние на територията на съответната държава членка както преди, така и след датата на присъединяването.
- 2) Ако относно такъв картел Европейската комисия образува производство по глава III на Регламент № 1/2003, националният орган по конкуренцията на съответната държава членка не губи компетентността си по член 11, параграф 6 във връзка с член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003 да санкционира според националното право на конкуренция антиконкурентните последици от действията на картела на територията на тази държава членка за периоди преди нейното присъединяване към Европейския съюз.
- 3) В обобщение следва да се посочи, че ако националният орган по конкуренцията на съответната държава членка наложи санкции на предприятия, участващи в картел, за антиконкурентни последици от действията на картела на територията на тази държава членка преди нейното присъединяване към Европейския съюз, това не противоречи на установения в правото на Съюза принцип *ne bis in idem*, ако и доколкото наложените преди това от Европейската комисия глоби на същите участници в картела не са били с предмет именно тези последици.

159 — Ако въпреки това се окаже, че чешкият орган по конкуренцията е наложил санкции и за периода след 1 май 2004 г., то *idem* ще съществува *само дотолкова* — т.е. единствено за антиконкурентните последици от действията на картела в Чешката република след нейното присъединяване към Европейския съюз.